

İçindekiler

Düşünce

- 3 *Li-derkenar: Orayı Temizleyemedim*
CHUCK FAROE

Kitap

- 5 *Hezekiel'in Mesajı: Bir Alıntı*
CHRISTOPHER J. H. WRIGHT

Tarih

- 9 *Anadolu Hristiyanlarının Öyküleri: Tanzimat
Döneminde Din Değişirme Olayları*
BEHNAN KONUTGAN

Hizmet

- 15 *Arada Kalan Gençlik*
KAYRA AKPINAR

- 17 *Kilise Kurma Süreci*
BİR KİLİSE KURMA HEYETİ

Kaynak

- 24 *Dijital Dünya: Kutsal Kitap'ı Bilgisayarda
Derinlemesine Çalışmak*
J. M. DIENER

Giriş

Hakkımızda

e-manet Türkiye’de hazırlanarak Türk kilise önderlerine ücretsiz olarak gönderilen üç aylık e-posta Kutsal Kitap ve tanrıbilim dergisidir.

e-manet, 2. Timoteos 2:2’deki sürecin gerçekleşmesine araç olmayı amaçlamaktadır. Yarının önderlerini donatacak olan bugünkü Türk kilise önderlerinin donatılmasına katkıda bulunmak istiyoruz.

Bu derginin iki ana hedefi vardır: olgunlaşma ve hizmet.

Dergide benimsenen iki temel değer vardır: üstün nitelikli içerik ve okuyucuların yararı.

Kilise önderlerinin eleştirel düşünme, düşüncelerini net bir biçimde belirtme ve farklı görüşleri sevgiyle hoş görmenin yanı sıra, Kutsal Yazılar’a göre değerlendirme kapasitelerini geliştirmeleri can alıcı önem taşır. Bu derginin böyle bir gelişim sürecine yarayacak yapıcı bir ortam sağlayacağını umuyoruz. **e-manet**’in yararlı olması için tepkilerinizi, isteklerinizi ve eleştirilerinizi bildirmeniz gerekecektir. Bunları yazikurulu@e-manetdergi.org adresine iletebilirsiniz.

e-manet’in tüm sayılarını <http://www.e-manetdergi.org> adresli web sitemizden indirebilirsiniz. Ayrıca dergimizde yayınlanan tüm makaleleri interaktif bir dizinde bulabilirsiniz.

Telif Hakları

e-manet’te yayımlanan makalelerin ve karikatürlerin telif hakları, yazarlarına veya onları ilk yayımlayan kurum veya yayınevine aittir. Mesih imanlıları olarak telif hakları yasasını ihlâl etmek istemeyiz. **e-manet** kurulunun aldığı yayın izinleri, makalelerin ve karikatürlerin başka yerlerde (web siteleri dahil), yayımlanmasını kapsamayabilir. İzin nereden alınması gerektiğini öğrenmek için bize yazikurulu@e-manetdergi.org e-posta adresinden ulaşabilirsiniz.

Li-derkenar

Orayı Temizleyemedim

■ *Chuck Faroe*

Eskimoların karlar için, bedevilerin kumlar için çok geniş bir sözcük dağarcığı olduğu söylenir. Hani, bir toplumda neye önem verilirse veya neler ön plandaysa, onları anlatan kelimeler çok olur.

Türkiye'deki kültürü de daha iyi anlamaya çalışan bir yabancı olarak kendime Türkçede hangi konuların zengin bir kelime hazinesi var diye sorduğumda ilk aklıma gelen şeyler, akrabalık, saygınlık ve de temizlik oldu.

Mutlaka daha başka ve daha doğru cevaplar vardır. Ama eğri oturalım doğru konuşalım, Türkiye'de temizlik hiç de yabana atılacak bir konu değildir.

Temiz, temizlik, nezafet, pakizelik, tertemiz, bakımlı, gıcır gıcır, pırıl pırıl, pak, paklık, arı, arınlık, arındırılmış, saf, saflık, saffet, hijyenik, tahir, nezih, necip, lekesiz, günlük temizlik, küçük temizlik, büyük temizlik, dip bucak temizlik, dip temel temizlik, halı çırpma, toz almak, yerleri süpürmek, camları silmek vs...

Amatör sözlükçü olarak Türkçedeki temizlik konusunu kavramak için düşünmek, taşınmak, sözlükleri parçalamak bana uygun gelen bir yöntemdir.

“Türkiye’de temizlik hiç de yabana atılacak bir konu değildir.”

Ama yine de konudan kendimi uzak hissediyorum. Ecnebi bir erkek olarak Türkiye'deki temizlik konusunu anlamak için sözlükten daha değerli bir kaynağa başvurdum: “Kadınlar Kulübü” sitesine... Orada şöyle bir sohbete rastladım:

“Kızlar gittiğiniz yerlerde evin temizliğini nasıl anlarsınız özellikle ev sahibinin titiz mi pasaklı mı olduğunu, neye dikkat ederek anlarsınız cevaplarınızı çok merak ediyorum” diye soran hanıma şu cevap geldi: “Penceresinden, kapı kolundan, sehpa ayaklarından, karşıdan oturunca farkedilen koltukların altındaki tozlardan, buzdolabının ve fırının kenarından aklıma gelenler bunlar görünen yerler temiz ama bu saydıklarımın içinden bir yer yağlı kirliyse titiz değildir...”¹

Böyle bir temizlik, titizlik karşısında hem hayran kalırım hem de kendimden (dağınığın tekiyim, ne yalan söyleyeyim) utanırım.

Geçenlerde evimizde bir kutlama yapılacaktı. Bütün kardeşler de gelecekti. Bir abla, çokook sağolsun, önceki gün geldi ve temizliğe yardım etti. Müthiş bir temizlik yaptı! Ama buzdolabını yerinden çekip arkasını temizlemeye fırsat vermediğimiz için üzüldü. “İşimi tam yapamadım diye düşünüyorum” dedi.

Tabii ki bu değerli ablaya izin verseydik orayı da temizlerdi. Peki ama ne yaparsanız yapın temizleyemediğiniz bir yer olsa, kendinizi nasıl hissedersiniz?

Eski Antlaşma'da, bilindiği gibi, Rab Yahudilere son derece sıkı temizlik kuralları verdi. Kirlenme ve arınma şartları açıkça belirtildi. Levililer kitabını okuduğumuzda, kirlenmenin

sanki bin bir yolu karşımıza çıkar. Kurban kesmek, yıkanmak, giysileri yıkamak ve akşama kadar kirli sayılmak işten bile değildi.

Kutsal Tanrı antlaşma halkına şunu öğretiyordu: *"Kutsalla bayağı olanı, kirliyle temizi birbirinden ayırt etmelisiniz"* (Lev. 10:10). Bu düzenle yalnızca fiziksel kirlenme değil, manevi kirlenmenin de söz konusu olduğu, varlığımızın günahla kirlenmiş olduğu anlaşılıştır.

Nitekim halk, sonunda şöyle bir acı itirafta bulunmak zorunda kaldı: *"Hepimiz murdar olanlara benzedik, Bütün doğru işlerimiz kirli âdet bezi gibi..."* (Yşa. 64:6). İsa aynı gerçeği ortaya koydu: *"Bizi kirleten kendi yüreğimizdir!"* (bkz. Mat. 15:17-20).

Yine Kadınlar Kulübü'nden bir ses: "Geçen hafta yaptım dolapların arkası, içi, koltuk arkaları, camlar, mutfak dolapları vs. Şimdi bıraksanız yine yapcam ama yapmak istediğimden değil, rahat edemediğimden. Yoksa hiç halim yok yapmaya, ama huzursuz oluom."²

Her yeri temizleyemezsek bir türlü rahat edemeyiz. Ama günahla, dünyayla kirlenmiş, içimizdeki o yeri temizleyemezsek, ne yaparız?

Kutsal Kitap'ın cevabı bir ilahinin sözleriyle verilir: "Arınmak için geldin mi İsa'ya? Yıkandın mı O'nun kanında?"

Bizi kendi kanıyla pak kılan Rab'be bin şükür! **e**

Sonnotlar

¹ <http://www.kadinlarkulubu.com>

² A.g.e

"Acı çekmekten, ölümden, günahattan, küllerden sakınmak isteriz. Ne var ki ezilmiş, parçalanmış, lime lime edilmiş, Tanrı'nın ta kendisinin kurtarmaya geldiği bir dünyada yaşıyoruz. O'nun varlığından döktüğü yaşamı aldığımız ve O'nunla birlikte acı çekmenin yüce ayrıcalığına kavuşturulduğumuza göre, bizler de başkalarının yararına kendi varlığımızı dönebiliriz."

Elisabeth Elliot

< <http://www.elisabethelliott.org> >

Hezekiel'in Mesajı

Bir Alıntı

✚ *Christopher J. H. Wright*

☞ *Nur Nervin*

Bu makale 2014 yılında Haberci Yayıncılık'ın Kutsal Kitap Konuşuyor yorum dizisinde satışa sunacağı aynı başlıklı yorum kitabının bir alıntısıdır.

Tanrı'nın huzurunda bulunmanın gerçekliği (Hezekiel 1:4-28)

"İç içe girmiş tekerlekler: Hezekiel'in çağrıldığı görüm (1:1 – 3:15)" bölümünden bir alıntı

Hezekiel yere yıkılmış yatarken bir an duraksar, bütün bunlar ne demektir? Sondaki doruk noktasından başlayarak, bu şaşırtıcı olgunun Yahve'nin *görmekinin* ortaya çıkması olduğunu biliyoruz. Bu sözcük (*kābôt*) Kutsal Kitap'ta kuşkusuz çok anlamlıdır ve Hezekiel için çok derinliklidir. Bütün hizmetini, bir yandan, tapınaktan ayrılan Yahve'nin bu görmekinin dehşet uyandıran görünümü (böl. 8-10), öte yandan Hezekiel'in son görünümünde görmek oraya dönmesinin verdiği sevinç (43:1-5) biçimlendirmiştir neredeyse. Sözcük temelde "ağırlık" ya da "öz"le ilgilidir. Tanrı'nın görkemli gerçekliğinin, bir yerde huzurunun büyük gücünün, sonsuza kadar sürecek varlığının "ağırlığının" uyandırdığı duyguyu anlatır.

"Görüm ... Tanrı'nın üstünlüğünü [ve] evrensel mutlak yetkisini belirtmektedir."

Hezekiel'in görünümünün dinamik simgeselciliğinde Tanrı'nın görmekinin en azından başka dört boyutu daha ima edilir.

Görüm, ilk önce, Tanrı'nın üstünlüğünü belirtir. Yeşaya aynı izlenimi çok daha az sözcükle iletmeyi başarmıştır¹ ama ana fikir aynıdır. Yahve başka her şeyden daha çok –

yeryüzünden, dört canlı yaratığın temsil ettiği ruhsal varlıklardan, göklerden daha çok yüceltilen Tanrı'dır. Taht ve orada oturan, altlarındaki billur platformdan bir an için görülebilse de, görünümde bir mesafe ve bölünme vardır. Dağ gibi yükseltti, kozmik yücelik duygusu İsrail'in tapınmasında yaygındır.² O'nun yakınlığını inkâr etmez bu – İsrail'in imanında ve deneyiminde aynı derece değerli başka bir madde – ama inanılmaz bir lütufta bulunarak alçakgönüllülerle dostça yaşamayı seçen³ Tanrı'nın evrenin tahtında oturan üstün varlık olduğunu kabul edemeyen her tür sıkı fıkı aşinalığa karşı bizi uyarır. Hezekiel'in – yüzüstü – duruşu, bu farkındalığa karşılık vermeye başlamak için iyi bir yerdir.

İkincisi, görüm Tanrı'nın evrensel mutlak yetkisini belirtmektedir. Taht sureti, Kutsal Kitap'ın başından sonuna kadar her yerindeki gibi, yetkiyi ve gücü anlatmaktadır. Yahve'nin tahtı, dünya krallarının üzerindeki krallığıyla, tarihe egemen olduğu makamdır; doğruluğunu ve adaletini uyguladığı yerdir.⁴ Ama Hezekiel'in görünümünde tahtın statik sureti oldukça hareketli, dinamik bir sahneye dönüşmektedir. Bu sahnede Yahve'nin varlığı ve her şeyi gören gözü her zaman yeryüzünün dört bir ucunda, her yerde olabilmektedir. Ancak Tanrı "ruh" aracılığıyla mutlak yetkili varlığını yönlendirmektedir (12, 20, 21).

Üçüncüsü, görünümün yeri bakımından, Yahve *buradadır*. Bu fırtınalı akın, Yahve yokmuş ve halkının da tamamıyla reddedilmiş gibi geldiği yeri dönüştürmüştür. Yahve'nin aynı anda her

verde bulunduğu fikri İsrail'in imanının belli belirsiz bir parçası olsa bile, sürgün bu fikrin artık gerçekten doğru olduğu beklentisini yok etmiş olmalıydı. Gördüğümüz gibi,⁵ birçok İsraili için Yahve yenilgiye uğramış, etkisini yitirmiş, gözden düşmüş ve kuşkusuz çok çok uzaktaydı. Hezekiel'in, Mezopotamya ovalarından gelen toz gibi, sürgünlerin kulübelerinin üzerine yerleşen kuşklar ve sorulardan muaf olduğunu düşünmek için bir neden yoktur. Sığınmacı için beş yıl uzun zamandır. Yahve'nin onları terk ettiği sonucu –o güne, Hezekiel'in otuzuncu doğum gününe kadar- neredeyse dayanılmaz olmalıydı. Yahve bütün krallığı, gücü ve görkemiyle Babil'e gelmiştir. Hiçbir sınır muhafızı O'nun içeriye girmesini engellemez. Yeryüzünde hiçbir yer bu Tanrı'nın taht-arabasına yasak değildir. Tanrı *oradadır*.

Yukarıdaki ikinci ve üçüncü noktaların birleşimi, dünyamızın küresel gerçeklikleri üzerinde Tanrı'nın evrensel mutlak yetkisine imanımızla, yaşamlarımızın daha yerel ve gündelik işlerinde O'nun etkin varlığını deneyimlediğimiz farkındalığımız arasında doğru dengeyi tutturmamız için önemlidir.

*“Görümün yeri bakımından,
Yahve buradadır.”*

Tanrı her yerdedir, görevinin başındadır. Tanrı buradadır, eylem halindedir. Yaşamımıza egemen olan seçimler ve görevlerde bu birleşmiş hakikatlerin etkisi nedir?

Ama dördüncüsü, Yahve'nin Babil'de bulunduğunu anlamının büyük teselli olması gerekse de, görüm, O'nun var olmasında ağır basan ruh durumunun yargının devam etmesi olduğunu aydınlığa kavuşturmuştur. Tekrar edilen *ateş* suretinden bu bellidir. *Kasırga* yaklaşırken ateş ve ışık çıkıyordu (4). Dört canlı yaratık *yanan ateş közleri* (13) ya da *çakan şimşek* (14) gibiydi ve ateş saçan bir çevrede hareket ediyorlardı. Tahtta oturan insan figürünün belden yukarısı ve aşağısı *ateş dolu* gibiydi (27). Bütün bunların Tanrı'nın yargısının ateşinden mi söz ettiği açık değilse de, daha sonra görüm kesinlikle böyle gelişecektir (10:1-7). Dahası, ateş saçan kasırga-arabasına binen Yahve betimi başka yerlerde kesinlikle eyleme geçmiş gazabının dehşet saçan anlatımı olarak yer almaktadır.⁶ Hezekiel'in, hizmetinin ilk yıllarında mesajının ağır basan teması bu olacaktır. Tanrı'nın gazabı, 597'deki ilk tehcirde Yerusalam'ın üzerine inmişti ama dinmekten çok uzaktı. Daha kötüsü gelecektir. Hezekiel'in, umut ve teselli mesajları kendisine teslim edilmeden önce, bu mesajı iletmek için bedenindeki her sinir sözcüğün tam anlamıyla gerilecekti. Halkına, tutkulu müjdeci çağrılarda bulunmaya başlama görevi verilecekti ona. En inanılmayan lütuf ve düzelme sözleri ona emanet edilecekti. Ama önce kendisinin ve halkının söz ettiği Tanrı'nın gerçekliğiyle karşılaşmalıydı. Yahve bütün görkemiyle Babil'deydi ama şimdi bu görkem ancak kör edici bir ışıktaki ve öfkesinin sıcaklığında hissedilebiliyordu.

Canlı yaratıkların kanatlarının çarparken çıkardığı gürültü bir süreliğine durmuştu (24) ama sessizlik kısa ömürlüydü. Bu sırada Hezekiel *birinin konuştuğunu duydu* (28) ki bu ancak tahtında oturan Yahve'nin sesi anlamına gelebilirdi. Hezekiel'e sesleniliyordu ama adıyla değil. Alçakgönüllü duruşuna – yüzüstü yere yığılmış – çok uygun bir biçimde burada çok basitçe *insanoğlu* (2:1) sözüyle sesleniliyordu ona. Hezekiel'in bu sözcüğü kullanmasıyla Daniel 7'deki görüm ya da İsa'nın kendinden söz ederken kullandığı sözcük arasında anlamlı bir bağlantı yoktur. Hezekiel'e söylendiğinde sadece “İnsan”, “Adam” anlamına geliyordu, (adı bilinmeyen biriyle konuşulurken söylendiği gibi) neredeyse “Bay” kadar net.

Hezekiel'in anlattıklarının ardından çağrılması ve görevlendirilmesi gelmektedir (2:3 – 3:15). Ama bunun için, yere yığılmış durumda kalamazdı. İşiteceği sözü dinlemeye ve itaat etmeye hazır bir duruşa geçmesi için *ayağa kalk*, dendi (2:1). Tahtında oturan kralın huzurunda yere yığılmak boyun eğmek için uygundu ama hizmet etmek için dimdik ayakta durmak ve eyleme geçmeye hazır olmak doğru duruştu.

Anlatımda birbiri ardına dört hareket vardır: Birincisi, başkaldıran halka Tanrı'nın sözcülüğünü üstleneceğinin ilk duyurusudur (2:3-7). Sonra, Hezekiel'i, mesajın yazılı olduğu tomanı yiyerek, vereceği mesajla net olarak özdeşleştiren fiziksel ya da simgesel eylem gelir (2:8 – 3:3). Sonra görev daha fazla açıklama ve sert bir yüreklendirmeye tekrar edilir (3:4-11). Sonunda bütün görüm kaybolur, Hezekiel bir hafta süren yorucu toparlanma dönemi için kamp yerine geri getirilir (3:12-15). Olayların bu kronolojik sıralamasından önce İsrail'le (2:1-7; 3:4-7), sonra Hezekiel'le ilgili (2:8-3:3; 3:8-11) ne söylendiğini göz önüne alacağız.

Tapınak görümü ve Tanrı'nın görkeminin geri dönüşü

“Tanrı'nın görkemi dünyaya açıklandı ve halkına getirildi (38:1 – 48:35)” bölümünden bir alıntı

i. Tur (40:5-42:20)

Tur aynı yerde başlar, aynı yerde biter – bütün tapınak külliyesinin dış duvarında. Bu durumda, edebi yapı, metnin “dış” sınırlarında anlatılan dış duvarla, mimari yapıya ayna tutar. İlk paragrafta (40:5) duvarın kalınlığı ve yüksekliği verilir: Altı arşın.⁷ Son paragrafta (42:15-

“Duvarın amacı kutsal olanı kutsal olmayandan ayırmaktı.”

20) duvarın uzunluğu verilir: Her yanı beş yüz arşın.⁸ Duvarın anlatımının son ifadesi varlığının nedenini açıkladığı için de önemlidir. Duvarın amacı *kutsal olanı kutsal olmayandan ayırmaktı* (42:20). Hezekiel'in kâhin olarak dünya görüşü burada öne çıkar,

zira bu ayırım Eski Antlaşma imanının temeliydi. Bu, bütün yaşamda var olan ayırımdı – insan, hayvan, madde ve mekân. Bu, kâhinlerin bayağının ayrıca temiz ve kirli alt kategorilerine bölündüğünün yanı sıra, halka öğrettikleri ayırımdı.⁹ Tapınak alanının dışında yaşamın sıradan, kutsal olmayan gerçeklikleri vardı. Kuşkusuz ülkenin ötesinde, öteki ulusların (şimdi sürgünlerin çürüdükleri) kirli dünyası yer alıyordu. Ancak Tanrı'nın varlığının alanı bu duvarın içindeydi.

Tapınak duvarlarının içinde bile farklı açıklıkların ve yerlerin kutsallığı “derecelendirilmiştir”.¹⁰ [...] Duvarın hemen önünde dış avlu vardı. Kutsallığı dış zeminden yedi basamak yüksek olmasıyla belirtilir (40:6,22,26). Hezekiel buraya, 40:6-16'da ayrıntılı anlatılan doğu duvarının ortasındaki bekçi odasından girer. Dış avluya gelince üç yanı çevreleyen *odaları ve taş yolu görür* (17-19). Sonra sırasıyla kuzey ve güney duvarların ortasında, dışarıdaki diğer iki bekçi odasına gider, dış avluyu geçer.

Hezekiel, tapınağın ortasının daha yakınında başka bir kutsallık seviyesine doğru ilerleyerek *güney kapısından iç avluya* gelir (40:28). Bu avlu dış avlunun içindeydi, kuzey, doğu ve güney yanlardaki dış duvarlardan yüz arşındı. Üç dış kapıya bakan üç kapısı vardı (28-37).

Kutsallığının arttığı yüksekliğinin artmasından bellidir: Dış avludan sekiz basamak yüksektir (31, 34, 37). Bu iç avlunun iki yanında yer alan kâhinlerin odalarının ve binaların sayısı yine Hezekiel'i etkiler (38-47).

Sonunda iç avlunun ortasındaki tapınak binasına gelir. Çevresindeki iç ve dış avluların zeminden yine yükseltilmesiyle kutsallığı belirtilir (40:49; 41:8). Tıpkı Süleyman'ın tapınağı ve Musa'nın buluşma çadırı gibi içi iki ana odaya bölünmüştür: Doğru girişindeki küçük eyvanlı dış mabet ve En Kutsal Yer. Kutsallığın arttığı da girişlerin boyutunun azaltılmasıyla belirtilir; ne kadar içeri girerseniz giriş o kadar daralır: Ana giriş on dört arşın (40:48), daha büyük odanın girişi on arşın, En Kutsal Yerin girişi ise sadece altı arşın (4:3).

Turun bu noktasında mekân bakımından doruk noktasına geldik. Hezekiel'in, görümde bile En Kutsal Yere girmesine izin verilmez. Meleği andıran rehberi ölçmek için *iç odaya* girdiğinde Hezekiel *dış odanın* dışında kalır – sonra rehber gösterişsizce duyurusunu yapar: “*Bu En Kutsal Yerdir*” (41:1-4). Evet, kesinlikle öyleydi ve burası Yahve'nin büyük kutsallığı ve görkemi içinde var olması gereken yerdir. Ama oda boştu. Hezekiel bunu biliyordu. Görkemin yıllarca önce tam da bu noktadan gittiğini görmüştü. Şayet ve ne zaman RAB tapınağına dönerse, burasının yine O'nun en özel konutu olacağını da biliyordu. Sadece görümde bile olsa, yaşlanan¹¹ kâhin-peygamberin – Tanrı'ya hizmet etmeyi hayal ettiği ama fiziksel gerçeklikte muhtemelen hiç bulunmadığı yerde bulunmanın – tadını çıkardığı an nasıl bir an olmalıydı ki...

“Burası Yahve'nin büyük kutsallığı ve görkemi içinde var olması gereken yerdir.”

Bütün sahnenin en önemli ve en kutsal noktasını ziyaret ettikten sonra Hezekiel'in turu, kâhinlerin odaları ve tapınağın “arkasındaki” batı duvarı boyunca başka bir çok yapı dahil, görümündeki tapınak külliyesindeki çeşitli başka yapıları görmesiyle birlikte ele alınır. Süleyman'ın tapınağının döşenişini¹² anımsatan oyma keruv ve hurma ağaçlarıyla ahşap dekorasyona da sevgiyle dikkat edilir. Bu bölümlerdeki metnin büyük bölümünü çevirmek ve güvenle göz önüne getirmek güçtür. Binaların düzeniyle ilgili çeşitli yeniden kurgulamalar önerilmiştir, anlaşılabilir, başka bir yeniden kurgulamaya girişmek gereksizdir. Yatay boyutların ya da üç boyutlu binaların bir “sanatçının izlenimine” benzeyen herhangi bir şeyin yokluğu kesinliği imkânsızlaştırmaktadır. Ancak bunun boş yere bizi huzursuz etmesi gerekmez, çünkü sonunda tapınak yeniden yapıldığında bile Hezekiel'in sözlü görüm raporunu ayrıntılarıyla izlenecek bir ozalit gibi ele almaya gerek duymamışlardır. **E**

Sonnotlar

¹ Yşa. 6:1

² Örn. Mez. 57:5,11; 97:9; 108:5; Yşa. 33:5; 57:15.

³ Mez. 25.

⁴ Örn., Mez. 9:7; 11:4; 45:6; 47:8; 89:14; 103:19; Yşa. 6:1; 66:1; Dan. 7:9; Mat. 5:34; İbr. 1:8.

⁵ Yk. bkz. s. 28, 30

⁶ Örn., Mez. 18:7-14; 97:3-5.

⁷ Yaklaşık üç metre. Bu arada, külliyenin herhangi bir özelliğinin yüksekliği sadece burada verilir. Anlatının geri kalanında sadece yatay ölçüler verilir.

⁸ Böylece bütün tapınağın çevre duvarlarının içinde kalan yer yaklaşık 250 m²'ydi. Çok yaklaşık olarak

bu, bir karenin içine düzenlenmiş altı futbol sahasıyla karşılaştırılabilir.

⁹ Lev. 10:10-11.

¹⁰ Açık ve kapılı alanların kutsallığının “derecelendirilmesi” konusunda İsrail'in dünya görüşünün zengin ve bilgilendiren bir açıklaması için bkz. P. Jensen, *Graded Holiness: A Key to the Priestly Conception of the World* (Sheffield: JSOT Press, 1992)

¹¹ Kuşkusuz göreceli bir kelime. Hezekiel o tarihte elli yaşında olmalıydı.

¹² 1Kr. 6:29.

“Mesih'i gerçekten izleyen biri, ‘Bu gerçeği benimsersem bedeli ne olur?’ diye sormaz. Tersine şöyle der: ‘Bu gerçek. Tanrım bu gerçeği yaşamam için bana yardım et, bedeli ne olursa olsun.’”

A.W. Tozer

< <http://www.awtozerclassics.com> >

Anadolu Hristiyanlarının Öyküleri

Tanzimat Döneminde Din Değişirme Olayları

▣ *Behnan Konutgan*

Trabzon, Gümüşhane ve çevredeki Tonya, Çaykanc, Maçka ve Torul kasabalarının dağlık kısmında 1650 yıllarında Türkçe konuşmayan ama Lazca, başka bir deyişle Rumca konuşan binlerce kişi vardı. Bunlar, "gizli din taşıyan" Hristiyanlardı. Osmanlı İmparatorluğu'nda 200 yıl Hristiyan inancını hep gizli taşıdılar. Bu son derece tehlikeliydi.¹ Açığa çıkması durumunda ölümle sonuçlanırdı. Bunlar gizlice vaftiz oluyor, sadece birbirleriyle evleniyor, ölümlerini Müslüman mezarlığına Hristiyan usulünce defnediyorlardı. Etrafa renk vermemek için kapalı yaşıyorlardı. Papazları imamlık da yapıyordu. Evlerinin altında gizli birer kilise vardı.

Kromni Vadisi'nde, Osmanlılardan önce yerleşmiş bulunan ve madenlerde çalışan yerli halkın, Bizans döneminde Hristiyanlığı kabul ettikleri, zamanla dillerini unutarak bugünkü Yunancaya çok yakın olan Rumca konuştukları bilinir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1461 yılında Trabzon'u fethetmesinden 1700 yılına kadar, yörede yaşayan insanların inancına karışılmamıştır. İmparatorluk 1700'lü yıllarda Hristiyanlara Müslüman olmaları durumunda bazı imtiyazlar sağlayacağını duyurunca bazıları Müslüman olmuşlardır. Geri kalanlar korkudan şeklen Müslümanlığı kabul etmiş ama gizliden inancını sürdürmüştür.

Hristiyan halk yaklaşık 200 yıl boyunca Hristiyan inancını yaşatmıştır.²

"Osmanlı İmparatorluğu'nda 200 yıl Hristiyan inancını hep gizli taşıdılar. Bu son derece tehlikeliydi."

Protestanlığın Anadolu'ya Gelişi

Williams İlahiyat Okulu'ndan birkaç öğrenci Asya kıtasında yaşayan insanların ruhsal ihtiyaçları hakkında fikir alışverişinde bulunmak üzere bir tarlada toplandı. Toplantı sırasında birden gök gürlemeleri ve ardından sağanak yağmur yağmaya başladı. Öğrenciler buldukları yerdeki saman yığınının sığındılar ve orada duaya devam ettiler. Bütün dünyada ruhsal uyanış için, Kutsal Ruh'un insanlar üzerine dökülmesi ve yenilenme için dua ettiler. Bu toplantı sonradan "saman yığını dua hareketi" olarak adlandırıldı. Bu hareket modern misyon hareketinin doğmasına neden oldu.³

“Saman yığını dua hareketi” kuşağından Pliny Fisk ve Levi Parsons adlı iki misyoneri ABCFM misyonu 1820 yılında Anadolu’ya gönderdi.⁴ Amaçları buralarda yaşayan farklı inanışlara bağlı insan topluluklarını tanımak ve bu insanlara ulaşmanın, aralarında çalışmaya başlamanın yollarını tespit etmektir.

Pliny Fisk ve Levi Parsons yaptıkları araştırmayla Anadolu’da Müslümanlar arasında çalışmanın ne kadar zor olduğunu fark ettiler. Müslümanlar arasında İncil’i yaymanın hayatlarına mal olabileceğini gördüler. Bunun yerine var olan kadim kiliselerin cemaatlerine yöneldiler.⁵ Anadolu’nun birçok kentinde kiliseler vardı. Bu kiliseler, kendi görenek ve gelenekleriyle boğulmuş, çevrelerine İncil’i müjdelemeyi bırakmış, Hristiyanlığın özünden uzaklaşmış, İncil’den habersiz ve âdeta bozulmuşlardı.⁶ Bu kiliseler ruhsal bilgidен yoksun, ayrılıkçılık, batıl inançlar ve formalitelerle sarmalanmışlardı.⁷ Bunun üzerine hedeflerini geçici olarak değiştirdiler. Kandilleri sönmeye bırakan, sözde Hristiyanların aydınlanmasına, uyanmasına odaklandılar. Çünkü sözde Hristiyanlar arasında uyanış olursa, Hristiyanlar uykudan uyanırsa ve Kutsal Ruh’la dolup taşarsa, o zaman İncil’i müjdeleme isteği olur. Bu şekilde de, Müslüman, Yahudi komşularına İncil’i yaymak kolaylaşır diye düşünüyordular.⁸

Başlangıçta Anadolu’ya gelen bu misyonerlerin amacı, Hristiyan olmayanlara Müjde’yi ulaştırmaktı. Ama büyük tepkiyle karşılaştılar. Hristiyanlığı benimsemiş kişiler zorluklarla ve sıkıntılarla karşılaştılar. Amerikan Board

“Müslümanlara İncil’i duyurmanın en iyi yolunun yerel Hristiyanların olduğunu düşündü.”

Heyeti’nin yıllık toplantılarında, Hristiyanlığı benimseyen kişinin öldürülebileceğini vurguladılar.⁹ Bunun sonucunda ABCFM heyeti yöntemlerini değiştirmeye karar verdi; Müslümanlara İncil’i duyurmanın en iyi yolunun yerel Hristiyanların olduğunu

düşündü. Bu nedenle Doğu Ortodoks, Grek Ortodoks ve Ermeni Ortodoks kiliselerine yöneldiler. Bu kiliselerin uyanmasının, üyelerinin Mesih İsa ile diri ilişkiler kurmalarına ve hayatlarında önceliği İncil’e vermelerine, Hristiyan olmayan komşularına iyi örnek olmalarına ve İncil’i onlara anlatmalarına yol açabileceğini düşündüler.¹⁰

Başlangıçta Ermeni Ortodoks kilisesinde bu uyanış hareketi, İncil’e dönüş benimsenmiştir. Patrik Stefan 1832’de misyonerleri saygıyla kabul etmiş, düzenlediği ayinlere katılmalarını istemiştir. Patrik misyonerlerle çok iyi ilişkiler içindeydi. Onların eğitim vermelerini hep destekledi. Misyoner Goodell bu durumu 30 Kasım 1835 tarihinde şöyle rapor etmiştir: “Ermeniler arasında yapılan müjdeleme etkinliklerine, Ermeni kilisesi tarafından karşı gelinmiyor, hatta destekleniyor.”¹¹ Hiç kuşkusuz, Amerikalı misyonerlere karşı koyan, onlara düşmanlık besleyen bazı kişiler de vardı. Ermeni kilisesinde saygı duyulan Hovhannes Deroyentz Çamurciyan adında biri, misyonerlere karşı olumlu yaklaşmadığı için Patrik Garabed’i eleştirmiştir.¹² 1836 yılının sonuna dek karşı koyma kiliseden değil, bireylerden geliyordu.

1837 yılının başında, Ermeni Ortodoks kilisesi misyonerlere karşı tutumlarını değiştirdi. Hem kilise önderleri hem de sıradan halk misyonerlere karşı güvenlerini yitirdiler. Onlara engel olmak için yollar aradılar. Önce misyonerlerin açtıkları okulları boykot ettiler. Anne babaların çocuklarını bu okullara göndermemelerini ve bu okullarda okuyan çocuklarını okullardan almalarını buyurdular.¹³ Bu sırada Ermeni kilisesini bırakıp müjdecilerle toplantılara katılanların sayısı gün geçtikçe artıyordu. Öyle ki, 1838 yılında müjdecilerin sayısı 800 kişiyi buluyordu.¹⁴ Ermeni tarihçi, sonradan Patrikhane ruhani sınıfına giren Avedis Berberian, Ermeni cemaatini Protestan inancına çevirdikleri ve saptırdıkları için misyonerleri eleştirdi.¹⁵ Ermeni kilisesinden ayrılan bu reformculara karşı baskılar arttırıldı. Halk onlardan “kiliseyi yıkan”

kişiler olarak söz etmeye başladı. Kilise halka, bu reformcularla konuşmamasını, onlarla alışveriş yapmamasını buyurdu. Patrik Hagopos 1839 yılında, kilisede reform yapmaya çalışan üç papazı tutuklatıp sürgüne gönderdi.¹⁶

1844'te Erzurum, Bursa ve Trabzon'da bazı Ermeni papazların Ermeni halkı arasında İncil'i yaymaya başlamaları ve Ermeni Ortodoks kilisesinden bazı üyelerin Protestanlığa geçmesi huzursuzluğa neden olmuştur. Bu huzursuzluk ve gerginlik Mateos Çuhacıyan'ın Temmuz 1844'te patrik atanmasıyla daha da arttı. Patrik Mateos Çuhacıyan Protestanlara karşı geldi.¹⁷ Patrik, Protestanlığa geçen Ermenileri eski mezheplerine döndürmek için uğraş verdi. Kiminin eski mezheplerine dönmesini sağladı, dönmeyenleri aforoz edince, üçü kadın yaklaşık kırk kişi Pera'daki misyon merkezine sığındı. Misyonerler, o dönem İstanbul'da yaşayan Amerikalı tüccarların desteğiyle, toplum tarafından artık tecrit edilmiş olan bu reformcu Ermenileri korudular.¹⁸ Aforoz edilen bu reformcular ilk Ermeni Protestan Kilisesi'ni 1 Temmuz 1846 yılında

“Önemsediğimiz vicdan hürriyetini her şeyden üstün tutuyoruz ve hiçbir gücün, geleneğin ya da buyruğun İncil'i elimizden almasına izin vermeyiz.”

Apisogomder Haçaduryan'ın önderliğinde, kırk Ermeni erkek ve üç Ermeni kadından oluşan bir grupla Pera'da kurdu.¹⁹ Kurulan bu kilisenin üyeleri şu açıklamayı yaptılar:

Şehitlerin kaniyla kutsanmış Ermeni halkımızın geleneklerini saygıyla kabul ediyoruz. Bütün kalbimizle ve aklımızla Ermeni kardeşlerimizi seviyoruz. Ama önemsediğimiz vicdan hürriyetini her şeyden üstün tutuyoruz ve hiçbir gücün, geleneğin ya da buyruğun İncil'i elimizden almasına izin vermeyiz.²⁰

Aslında bu reformcuların kiliselerinden ayrılmasına, yeni kilise kurmasına gerek yoktu. Başka çözüm yolları bulunsaydı daha iyi olurdu. Ama Patrik'in bu reformculara karşı sert tutumu, onları tehdit edişi ve sonucunda onları aforoz etmesi, ilişkilerin tamamen kopmasına ve başka alternatif bulma yolunun kapanmasına yol açtı.

Ancak baskılar, yıldırımlar ve aforozlar bu müjdecî kesimi İncil'i duyurmaktan ve giriştikleri yeni yoldan vazgeçirtmedi. Giderek daha da çoğaldılar, Anadolu'ya yöneldiler. İzmit'te, Adapazarı'nda, Erzurum'da, Trabzon'da yeni kiliseler açtılar. Bunları Van, Maraş, Gaziantep, Adana, Maraş, Diyarbakır, Mardin izledi. 1846 yılı sonunda, Anadolu'da Protestanların sayısı bini aşıyordu.²¹ Bunu izleyen yıllarda Bursa'da da kilise kuruldu. Protestanlara yapılan bu baskılardan kurtulmaları için dışarıdan destek geldi. Osmanlı Devleti, 26 Kasım 1850'de İngiliz elçi Sir Stratford Canning'in güçlü nüfuzunu kullanması sonucu Protestanları resmen tanıdı. Sultan Abdulmecid tarafından yayımlanan "İrade-i Seniyye" ile Osmanlı Devleti'nde yaşayan Protestanlar millet (dini cemaat) olarak kabul edilmiştir.²²

Sultan Abdulmecid'in fermanı şu sözlerle Protestan cemaatini tesis ediyordu:

Hristiyan tebaamdan Protestan inancını benimseyenler, bugüne dek kendilerine ait ve bağımsız bir yönetimden yoksun oldukları ve ayrıldıkları eski mezheplerinin patrik ve baş episkoposları doğal olarak onların sorunlarıyla ilgilenmedikleri için, büyük sıkıntı ve güçlüklerle maruz kaldıklarından ve inançları nedeniyle bu sayılanlar zaten ayrı bir cemaat oluşturduklarından, şefkatli iradem bunların kendi aralarından, kendilerine uygun ve kendi seçecekleri saygın ve güvenilir bir kişinin Protestanların vekili unvanıyla atanması ve bu şahsın Zaptiye Müşavirliği'ne bağlı olmasıdır.²³

Padişah Abdulmecid'in yayınladığı bu fermanın güç alan Protestanlar, zulüm korkusu olmadan çalışmalarını yaygınlaştırmaya başladılar. 1854 yılında Anadolu'daki on beş

Protestan kilisesinin kayıtlı 2300 üyesi vardı.²⁴ 1859'da Protestan kiliselerinin sayısı neredeyse iki katına çıkmış, Diyarbakır ve Maraş'ta kilise bölgeleri oluşturulmuştu.²⁵ 1839-1859 yılları arasında Osmanlı topraklarında kullanılan dillerde yüz elliye aşkın dini eğitim kitabı basıldı.²⁶

Doğu Anadolu'daki müjdeleme çalışmaları esas olarak 1850'li yıllarda başlamıştı. Doğu'daki ilk önemli idari şubeler Harput ve Sivas da o dönemde kurulmuştu. Harput'taki misyon, anlam ve önem bakımından ilk sırayı alıyordu.²⁷ Hatta Hümayun'un ilanından sonraki on yıl zarfında, Amerikan misyon öncüleri Van ve Bitlis gibi diğer Doğu vilayetlerine örnek olacak özel bir keşif ve inşa dinamizmine sahiptiler. Tanzimat'ın ikinci yarısında genç Harput misyonunun başarılı yöntemini oluşturan başlıca unsurlar, kadın eğitimi, köy ziyaretleri, yerel kilise ve eğitim kurumlarına yardım, merkezde misyon kontrolü altında yüksek öğrenim ve tıbbi hizmetlerdi. 1860'ların sonundan 1880'li yıllara kadar yaşayan misyonerlik patlaması, milletlerinkine benzer biçimde eğitimsel bir niteliğe sahipti, ancak bu patlama 1856 Fermanı'yla gelişme fırsatı bulabilirdi.²⁸

Yıllardır Anadolu'da çalışan misyonerler ilk saldırıya Bitlis'te uğradılar. Misyoner geldikleri Anadolu halkının kültürüne yabancıydılar. Geldikleri topraklarda medrese dışında öğrenim kurumu yoktu. Onlar okul açtılar. Açtıkları okullardan bazıları kız çocukları içindi. Müslümanlar bu gavur okullarına çocuklarını göndermiyorlardı. Başlı başına okul düşüncesi bile tepki alıyordu. Yaptıkları binaların tarzı sevilmiyordu. Hristiyan kadınların giysileri, şapka takmaları ve ata binmeleri hayretle karşılanıyordu. Misyonerlerin yerel insanlarla diyaloglarında, geleneksel davranış kalıplarına uymamaları da sorun çıkarıyordu. Herkese eşit davranmaları da insanları rahatsız ediyordu.

Halk merak içinde ama uzaktan misyonerleri izliyordu. Aile olarak hep birlikte, üstelik masada birlikte yemek yiyorlardı. Müzik aletleri vardı. Piyano, akordeon çalıyorlardı. Elllerinde dürbün, fotoğraf makinası vardı. Elllerinde kendilerinin hazırladıkları ve bugün hâlâ kullanılan Türkçe İngilizce sözlük kitabı Redhouse vardı. Çok çalışkandıılar.

Bitlis'in Musa Ağası ve adamları misyonerlere düşman olmuştu. Bir gün, Amerikan Board'un Bitlis sorumlusu George C. Knapp ve misyoner arkadaşı Dr. George C. Raynolds okuldan çıkıp atlarıyla dolaşırken Musa Ağası ve adamları tarafından saldırıya uğradılar, dövüldüler.²⁹ Aralarında Bitlisli aşiret ağası Musa'nın da bulunduğu üç Kürt'ün, Dr. George C. Raynolds ve arkadaşı George C. Knapp'i ağır yaralamalarının nedeni belki de atlarından inmelerini hakaret kabul etmiş olmalarıydı.³⁰

Müller Simonis, Dr. George Raynolds'u şu şekilde karakterize ediyordu: "Bu misyonun şefi Dr. Raynolds, örnek bir Amerikalı, mükemmel bir insan, bütünüyle kendine özgü ve bunun yanında soğukkanlı, şarkta geçirdiği uzun yıllara rağmen Türkçe telaffuzunun her kelimesi, içindeki İngiliz'i ortaya çıkarıyor. Dr. Raynolds mükemmel bir hekim ve bu sayede pek çok hayır işliyor. Birçok Amerikalı gibi o da çay içmeyi seviyor, sofrasında asla şarap bulunmuyor."³¹

"Tanzimat'ın ikinci yarısında genç Harput misyonunun başarılı yöntemini oluşturan başlıca unsurlar, kadın eğitimi, köy ziyaretleri, yerel kilise ve eğitim kurumlarına yardım, merkezde misyon kontrolü altında yüksek öğrenim ve tıbbi hizmetlerdi."

1840'lı yılların sonlarında yazılmış Urfa mektuplarında bir "Protestan Uyanış"tan söz edildiğini okuyoruz. Dr. Azariah Smith'in etrafındaki küçük bir Protestan gruptan iki genç adam, Ocak 1849'da Urfa'ya gitti. Gençlerden biri, amcasının baskısı nedeniyle Birecik'ten geri dönmek zorunda kaldı, ancak iki Müslüman arkadaşıyla beraber Urfa çarşısında bir zanaat işliği açmayı ve boş zamanlarında toplantılar, dini konular hakkında sohbetler düzenlemeyi düşündüler, sonunda başardılar. Ancak bu faaliyetler etkileri bakımından kısıtlı bir seviyede kaldı. Genç erkekler İncil'i öğrenmeye başladılar ve Ermeni Apostolik kilisesi önderleri, misyon aracılığıyla Smith'le ilişki kurdular.³²

Urfa'daki yerel kiliseye katılan kadınlar, kızlara verilen bu eğitimin ne kadar önemli olduğunu bilerek Amerikan Board'un başkanına bir mektup yazıp Corinna Shattuck adında bir bayan misyonerin kendilerine kalıcı olarak gönderilmesini istiyorlardı. Urfa kilisesine katılan kadınlar 1877'de şöyle bir mektup yazdılar: "Aramızdaki misyoner kadınların mukaddes faaliyetlerinin verdiği semereleri görüyoruz. Gelip bizimle dört ay çalışan bayan Shattuck'a çok minnettarız ve şükranlarımızı sunmak istiyoruz. Kızlarımızın bilgi ve nezaket bakımından gelişmesinde ulaşılan düzeyi görüyoruz."³³

"Urfa'daki yerel kiliseye katılan kadınlar, kızlara verilen bu eğitimin ne kadar önemli olduğunu bilerek [...] bir bayan misyonerin kendilerine kalıcı olarak gönderilmesini istiyorlardı."

Gaziantep Amerikan Hastanesi, 1848 yılında Gaziantep'e yerleşmeye gelen ve burada birçok değerli hizmette bulunduktan sonra tifodan ölen Dr. Azariah Smith'in anısına 1879-1880 yılında Yale Üniversitesi'nden sınıf arkadaşlarının yaptıkları bağışlar ve topladıkları yardımlar ile inşa edilmiştir. Bu hastaneye Dr. Azariah Smith Memorial Hospital adı verilmiştir. 1882 yılında üç kuşak hizmet verecek olan Shepard ailesi Gaziantep'e gelmiş, Dr. Fred Shepard ve eşi

hastanede birlikte göreve başlamışlardır. 1996-2001 yıllarında üçüncü kuşak Barclay M. Shepard da hastane başhekimisi olarak görev yapmıştır.³⁴ Gaziantep'teki hastane Cumhuriyet yıllarında da açık kalmıştır.³⁵

Dr. Fred Shepard, bütün hayatını bölgede yaşayan Türklere, Kürtlere, Araplara adamıştı. Amerikan Board misyonunda doktor olarak çalışan bu adam, her gün geç saatlere kadar her tür hastayı güler yüzle kabul edip yardım ediyordu.³⁶

Dr. Shepard ile çalışan bir işçi şöyle bir olay anlatmıştır:

Dr. Shepard'ın orada olduğu haberi duyulur, hastalar ona getirilirdi. O evde kendisine bir oda verildi. Her gün saat 21:00'e kadar çalışıyordu. Antep'teki ilahiyat okulundan mezun olan bir kız orada, o köyde yaşıyordu. Pencereden Dr. Shepard'a gelen genç yaşlı hastaları, sağır ve dilsizleri seyredince ve Dr. Shepard'ın onlara olan sevecen davranışlarını görünce bu kız şöyle bağırdı: "Bu doktor İsa'ya benziyor, değil mi?" Hepimiz, "Evet" diye yanıtladık.³⁷

Shepard, hastanedeki çalışmalarının yanı sıra, kolejnin tıp bölümünde de öğrenciler yetiştirmiştir. Antep, Halep ve Maraş'ı da içeren en az on dört şehrin baş hekimisi Shepard'ın öğrencisiydi. Dr. Shepard insanlar arasında ayırım yapmadan çalışmıştı. İncil'in öğretileri doğrultusunda yaşam sürmüştü.

Hastane ve hemşirelik okulu bütün Gaziantep'lilere hizmet etti. Bu hizmet yabancılara ve müjdeledikleri Hristiyanlığa karşı nefreti ve önyargıları hafifletti.

Dr. Shepard, bütün bölge insanları içinde saygıyla karşılanırdı. Yaşamı, davranışları, konuşmaları çalışma arkadaşlarını etkilemişti. Onun yetiştirdiği birçok doktor, ölümünden sonra onu örnek alarak "İsevi" adında bir din, bir yol kurdular. Sonra bu grup bir varlık göstermeden dağıldı. Ankara'da üniversite yıllarımda (1973-1977) bu grupla tanışmış ve birkaç kez toplantılarına katılmışım.

Behnan Konutgan'ın Martin Bucer Seminary için yazdığı doktora tezinden alıntılanmıştır. Kendisinin izniyle kullanılmıştır.

Sonnotlar

- ¹ Yorgo Andreadis, *Gizli Din Taşıyanlar* (İstanbul: Belge Yayınları, 1997), s.12-13
- ² A.g.e., s.10-12
- ³ "The History of Urbana Student Missions", Urbana, < <http://www.urbana.org> > (2 Ocak 2014 tarihinde erişilmiştir).
- ⁴ Abdul Latif Tibawi, *American Interests in Syria, 1800-1901: A Study of Educational Literary and Religious Work* (Oxford: Clarendon Press, 1966), s. 55.
- ⁵ William E. Strong, *The Story of the American Board* (Boston: Pilgrim Press, 1910), s. 3.
- ⁶ N.G. Clark, *The Gospel in the Ottoman Empire* (Cambridge: Riverside Press, 1878), s. 4.
- ⁷ Aziz S. Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi* (Adana: Doz Basım Yayın, 2005), s. 366.
- ⁸ *Missionary Herald*, 1828, s.396; N. G. Clark, *The Gospel in the Ottoman Empire*, s. 4.
- ⁹ *ABCFM Yıllık Rapor*, 1827, s. 61.
- ¹⁰ *ABCFM Yıllık Rapor*, 1830, s. 81.
- ¹¹ *Missionary Herald*, 1836, s. 16.
- ¹² Vahan H. Tootikian, *The Armenian Evangelical Church* (Glendale, California: The Armenian Heritage Committee, 1982, 1996), s. 34.
- ¹³ Cyrus Hamlin, *My Life and Times* (Congregational Sunday-School and Publishing Society, 1893), s. 66.
- ¹⁴ Vahan H. Tootikian, *The Armenian Evangelical Church*, s. 34.
- ¹⁵ Avedis Berberian, *Badmoutiun Hayots* (İstanbul, 1871), s. 294-295.
- ¹⁶ "Millet" sistemine göre, patrikler kendi cemaatleri üzerinde mutlak yetkiye sahipti. Bu yetki Osmanlı padişahı tarafından kendisine verilmişti.
- ¹⁷ Vahan H. Tootikian, *The Armenian Evangelical Church*, s. 37.
- ¹⁸ Pinelopi Stathis, *19. Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003), s.75; Cyrus Hamlin, *My Life and Times*, s. 30.
- ¹⁹ *Missionary Herald*, 1893, s. 180-186.
- ²⁰ A.A. Bedikian, *The Rise of the Armenian Evangelical movement Among Armenians* (New York: Armenian Missionary Association of America, 1970), s. 1-5; Garabeol Adanalıan, *Hooshartzan* (Fresno, California: Crown Printing Co., 1952), s. 106-108.
- ²¹ A.g.e., s. 55; Leon Arpee, *A History of Armenian Christianity* (New York: Armenian Missionary Association of America, 1946), s. 269.
- ²² Vartan Artinian, *Osmanlı Devleti'nde Ermeni Anayasası'nın Doğuşu* (İstanbul: Aras Yayıncılık, 2004), s. 55; Pars Tuğlacı, *Tarih Boyunca Batı Ermenileri* (İstanbul: Pars Yayınları, 2004), s. 371-372; Vahan H. Tootikian, *The Armenian Evangelical Church*, s. 350-353.
- ²³ A.g.e, s.56, Pars Tuğlacı, *İstanbul Ermeni Kiliseleri* (İstanbul: 1991), belge 110, s. 371-372.
- ²⁴ Asadur, *İstanbul Ermenileri ve Patrikleri*, s. 173-179.
- ²⁵ ABCFM, *Ermeni Misyonu*, Sayı 15, 1859.
- ²⁶ ABCFM, *Ermeni Misyonu*, Sayı 203, 21 Haziran, 1859.
- ²⁷ *The Missionary Herald*, 1869, s.113; Hans-Lukas Hieser, *İskalanmış Barış* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), s. 126-135.
- ²⁸ A.g.e.t, s. 127.
- ²⁹ Soner Yalçın, "Misyonerler 200 yıldır Anadolu'da," *Hürriyet*, 21.04.2007; Frank A. Stone, *Academies for Anatolia : a study of the rationale, program, and impact of the educational institutions sponsored by the American Board in Turkey, 1830-1980* (Lanham, Maryland: University Press of America, 1984), s. 122; *Annual Report of the ABCFM 1883*, Boston s. 53.
- ³⁰ Hans-Lukas Kieser, *İskalanmış Barış* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), s. 80.
- ³¹ 1889 ve 1890 *ABCFM yıllık raporları*; Hans-Lukas Kieser, *İskalanmış Barış*, s. 305.
- ³² *Mission Herald*, 1849, s. 233-237; Kieser, *İskalanmış Barış*, s. 142.
- ³³ Hans Lukus Keiser, *İskalanmış Barış*, s.144
- ³⁴ Brian Johnson, *Şifahane* (İstanbul: SEV Amerikan Hastanesi, 2008), s. 516-19, 24-28; Numan Malkoç, *Türkiye'de Protestanlık ve Protestan Kiliseleri* (İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2011), s. 76.
- ³⁵ Mehmet Can, *Ortadoğuda Amerikan Politikası* (İstanbul: Bayrak Yayınları, 1993), s. 163.
- ³⁶ Robert Blincoe, *Ethnic Realities and the Church: Lessons from Kurdistan, a History of Mission Work, 1668-1990* (Pasadena, California: Presbyterian Center for Mission Studies, 1998), s. 63-64.
- ³⁷ Alice Shepard Riggs, *Shepard of Aintab* (New York: Interchurch Press, 1920), s. 5.

Arada Kalan Gençlik

■ *Kayra Akpınar*

Kimdir bu arada kalan gençler? Tabii ki "ergenler", "buluğ çağındakiler"; onları nitelemek için kullandığımız ifadeler bile arada kalmış, insanda hafif bir antipati yaratan terimler! "Lise çağındakiler" olarak da özetleyebiliriz belki, kısacası 13-14 ile 17-18 yaş arası gençler. Yoksa çocuklar mı desek? İnsan arada kalıyor.

Hepimiz bir zamanlar bu ergenlik döneminden geçtik, çoğumuzun o dönemle ilgili anıları da muhtemelen içimizi ısıtan türden değil. Ama her dönem gibi bu da hayatın bir parçası. Her zaman ergen yıllarımızdan hatıralar taşıyacağız. Gün gelecek çocuklarımızın, yeğenlerimizin, kilisedeki kardeşlerimizin çocukları ergen olacak ve bu çetin yoldan geçecek. Bu durumda kendimize sormamız gereken önemli bir soru var. Bu değerli gençlere nasıl bakacağız? Ne yazık ki kiliselerimizde çoğu zaman bu yaştaki gençler göz ardı ediliyor; ya çocuklarla bir tutuluyorlar ya büyükler rahat etsin diye çocuk bakımına yollanıyorlar (bir yandan sürgün, bir yandan da zaten vaazı dinlemeye meraklı olmadıkları için onlar için bir bahane) ya da 'artık büyüdünüz' edasıyla yetişkinler sınıfına sokuluyorlar. Yine arada kalıyorlar, çünkü kendilerine ait bir yerleri yok. Çoğu kilisede zaten bir 'ergen grubu' oluşturacak kadar genç de yok. Ama yine de, kilise içindeki tüm zorluklara rağmen, bu gençlere bir el uzatmalıyız, çünkü bize ihtiyaçları var.

Öncelikle bu zor bir dönem. Ergenlik döneminde artık çocuk değiliz ama bir yandan da çocuğuz, tam büyümedik. Kendi kararlarımızı vermek istiyoruz. Vücudumuz

"Öncelikle bu zor bir dönem. Ergenlik döneminde artık çocuk değiliz ama bir yandan da çocuğuz, tam büyümedik."

ciddi değişiklikler geçiriyor, hormonlar dorukta, eski bildiğimiz o masum çocuk vücudunu görmüyoruz aynaya baktığımızda. Henüz tamamlanmamış, yapım aşamasında, evrim geçiren bir vücut var. Cinselliğin bize sağlıklı bir şekilde anlatılmadığı bir ortamda büyüyorsak bu değişimler bizim için bir utanç kaynağı olabilir. Artık kendimizi tanımıyoruz, korkuyoruz, kendimize güvenimiz yok, bunun sonunda belki içimize kapanıyoruz, belki saldırganlaşıyoruz, belki hiçbir şeyi umursamıyormuşuz gibi davranıyoruz. Biz kendimizi anlamıyoruz ki başkası anlasın! O yetmiyormuş gibi üniversiteye hazırlanacak mıyız, iş mi arayacağız, dershaneye gidecek miyiz gibi hayatın yönünü belirleyici sorularla uğraşmak zorundayız.

Bu dönemin getirdiği zorluklarla ve sorgulamalarla birlikte önemli kararların eşiğine geliriz. Arkadaşlıklar, çalışma alışkanlıkları, dünya görüşleri çoğu zamanda bu yaşlarda oluşmaya başlar. O halde böyle bir dönemde imanlı ablalar ve abiler, amcalar ve teyzeler olarak bu gençlerin yanında durmamız çok ama çok önemli. Kendilerini anlamasalar da, beğenmeseler de, kafaları karışık olsa da Rab'bin onları sevdiği, onlara umutla baktığı, sadece gelecekteki halleriyle değil, şu anda kim olduklarıyla ilgilendiğini bilmeleri gerekiyor. Sordukları soruları ciddiye alıp yanıt bulmalarına yardımcı olmamız gerekiyor, "boşver" diyerek geçiştirmeyip kendimiz de yanıtlarını bilmiyorsak onlarla birlikte araştırmamız gerekiyor. Özellikle imanlı ailelerde büyüyen gençler bu dönemlerde imanlarını sorgular, okulda Hristiyanlıkla ilgili duydukları şeyler, arkadaşlarından duydukları akıllarına takılır. Bu tür durumlarda onların

"körü körüne" iman etmelerini beklemek yerine sorularını ciddiye almalı ve onlara yardımcı olmalıyız. Soru sormakta rahat hissetmelerini sağlamalıyız.

Onların arkadaşı olmalıyız, havadan sudan "geyik" muhabbeti yapmalıyız, her sohbetimiz imanlarıyla veya okullarındaki başarılarıyla ilgili olmak zorunda değil. Bizimle de gülebileceklerini bilirlerse, yeri geldiğinde dertlerini de anlatabileceklerinin güveni oluşur.

"Onların "körü körüne" iman etmelerini beklemek yerine sorularını ciddiye almalı ve onlara yardımcı olmalıyız. Soru sormakta rahat hissetmelerini sağlamalıyız."

Bu yaştaki gençleri sadece çocukların arasına atıp görmezden gelirse onları kaybetme riskimiz büyür. Oysa onlar bizim geleceğimiz! Bu yaşta Rab'bin sevgisini öğrenmeleri ve O'na bağlanmaları ne kadar harika olur! Elbette ki bu Rab'bin işi ama O da bu gençleri bize emanet etti. Petrus'un dediği gibi, Tanrı'nın bize verdiklerini zorunluymuş gibi değil gönüllü bir şekilde, egemenlik taslamadan örnek olarak yönlendirmeliyiz

(1Pe. 5:2-3). Bu sadece "ergen hizmetini" yürütenlerin kişilerin sorumluluğu değil, hepimizin sorumluluğu. Pavlus diyor ki *"Her insanı Mesih'te yetkinleşmiş olarak Tanrı'ya sunmak için herkesi uyararak ve herkesi tam bir bilglikle eğiterek Mesih'i tanıtıyoruz."* (Kol. 1:28) Bu hepimizin çağrısı. Bu gençlere özellikle hizmet etmek istiyorsanız ne ala. Onlarla arkadaş olmak bir başlangıç noktası ve birlikte gitgide daha fazla vakit geçirebilir, onları daha fazla arayabilir, bu gençlere özellikle hizmet etme konusunda önderinizle görüşebilirsiniz. Ama kendinizi bu derece adamaya hazır hissetmeseniz bile bu gençleri dikkate alabilir, hayatlarını ciddiye alabilir, onlar için dua edebilir, onları gördüğünüzde bir "Naber?" diyebilirsiniz. Onlar da bizim bedenimizin bir parçası ve Tanrı'nın arzusu bedendeki üyelerin birbirini eşit bir biçimde gözetmesi. O zaman İsa'nın arzuladığı birliğe sahip oluruz (1Ko. 12:25). Arada kalmış gençlerimize sevgi göstererek onları "arada olmaktan" çıkartıp aramıza alabiliriz. Vaktinde birilerinin bize yaptığı şey de bu değil mi? 📧

15.10.2012

Bu gençler toplantısının sadece yüzde ikisi Facebook'ta İsa'yı beğendi. Niye? Niiiyeeee?

Telif Hakları © Gospel Communications International, Inc - www.reverendfun.com

Kilise Kurma Süreci

■ *Bir Kilise Kurma Heyeti*

■ *Çiğdem Özbek*

1. Adım: Kilise Kurmaya Hazırlanma

Hedef bölgenin seçilmesi ve oraya insan yerleştirilmesi

Hedefler / Sonuçlar:

- Bu, müjdeleme öncesi atılan adımdır. Bu aşamadan diğerine geçiş, ekibin Müjde'yi daha doğrudan ve odaklanmış şekilde duyurmaya başladığında sağlanır.
- Hedef bölgeyi seçmek;
- Hedef bölgede bulunacak insanlar sağlamak;
- Topluluk içindeki imanlıların bir role ve itibara sahip olması;
- Hedef bölgede yaşayan insanlar ve kültürler hakkında bilgi edinmek ve bunun sonucunda kilise kurma stratejisine ince ayar yapmaya hazırlanmak;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösterecek ölçülebilir hedefler koymak.

Öğütler:

- Hedef bölgenin seçilmesine ve nerede yaşamak isteyebileceğinize yardımcı olacak veri toplama araçlarını kullanın.
- Kendi hizmetinize yakın yerlerde bulunan diğer imanlılarla iyi iletişim kurun.
- Kutsal Yazıların kitabevelerinde bulunmasını sağlayacak gerekli bağlantıların kurulmasına başlayın.
- Yeni bölgenize özgü davranış ve gelenekleri öğrenin.
- Etkili hizmet, anlatma ve öğretmekten önce dinlemeyi ve öğrenmeyi gerektirir. Bunu iyi yapmak için gereken zamanı ayırın.
- Mümkün olan her şekilde toplumun bir parçası olun (kulüplere katılın vb.).
- Toplumdaki saygın insanlarla tanışın ve onlarla bir çevre oluşturun. Toplumdaki etkili insanlar ve kanaat önderleriyle tanıştırılabileceğiniz fırsatları kabul edin, hatta kollayın. Bu insanlar ilerideki hizmetinizde yerel halkın size hoşgörüle bakmasını sağlayacaktır.
- Gündelik konuşmalarınızla ve yaşam biçiminizle samimi bir Hristiyan olduğunuzu gösterin.
- Kuşku, güvensizlik ve zaten var olan ön yargılar gibi baştan ilişki kurmayı engelleyen etmenler vardır. Bu nedenle insanların sizi bir birey olarak tanımaları için gerekli zamanı tanıyın.
- İçinde bulunduğunuz toplumu oluşturan grupları ve biri ya da diğeriyle çalışmanın ne demek olabileceğini anlayın. (örneğin Sünni veya Alevi, yerel halk veya bölgeye sonradan göç edenler gibi).
- Yakın arkadaşlıklar kurmak için gerekli zamanı ayırın.
- Hedef bölgeye taşınmadan önce toplumda edineceğiniz rolün belli olmasını sağlayın. Bu rolle ilgili rahat ve tutarlı olun.

Uyarılar:

- Bu aşamada sizi Hristiyan bir işçi olarak niteleyecek yoğun müjdeleme faaliyetleri verimliliğinize zarar verir.
- Olağan ve kabul edilir sorulara cevap verin, ancak tanımadıklarınıza veya yüzeysel olarak tanıdıklarınıza neyi ne kadar anlatacağınız konusunda dikkatli davranın. Buna kişisel hayatınızla, arkadaşlarınızla ve sıcak gündemle (örneğin politika) ilgili sorular da dahildir.

Konular:

- Hizmet takımı yoğun müjdeleme faaliyetlerine başlamadan önce fikir birliği içinde olmalıdır.
- Hedef kitleyi ve bu hedef kitleyle çalışmanın ne anlam geldiğini iyice düşünün.
- Hizmet takımınızın güvenlik ilkelerini belirleyin.

Her hizmet takımı aşağıdaki konularda yapacaklarına karar vermelidir:

- Bölgedeki diğer imanlılarla ilişkiler
- Şehirde bulunan diğer işçilerle ilişkiler

2. Aşama: Müjde'yi Duyurma

Müjde'yi birçok yol ve yöntemle paylaşma

Hedefler / Sonuçlar:

- Özellikle tanıklık verilecek bireyleri veya grupları hedeflemek;
- Müjde'yi etkili şekilde duyurmak;
- Bireylerin Mesih'e geldiğini görmek;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösterecek ölçülebilir hedefler yaratmak;
- Yeni imanlılar müjdelemenin çoğunu üstlendiklerinde ve işçi, öğrenci yetiştirmeye daha çok odaklanabildiğinde bu aşamadan diğerine geçilebilir.

Öğütler:

- Yapacağınız müjdeleme için düzenli olarak dua edecek insanlardan bir dua zinciri oluşturun. Bol ve kalıcı ürün almak için müjdelemeye yönelik duaya maksimum yer verilmelidir.
- Azimli olun, çok çalışın, Müjde'nin gücüne güvenin, cesaret ve sabır gösterin. Mesih'in elçisisiniz, öyle davranın. Cesur ve doğrudan tanıklık, dolaylı yaklaşımlardan genellikle daha etkilidir.
- Müjdelemenin Türkiye'de yasal koruma altında olduğunu unutmayın.
- İlgilenen kişileri aramak için geniş bir ağ kurun. İnsanlara ulaşmak için teknolojinin her türlüünü kullanın.
- İnsanların kendi günahlarını anlamalarına ve "hissetmeleri"ne kendi bağlamınızda yardımcı olacak yollar arayın ve bulun (benzetmeler vb.).
- İmanlı olmayan kişiye Tanrı'yla canlı bir ilişkinin nasıl bir şey olabileceğini gösterin. İmanlı olmayan için ve onunla beraber dua etmek, Tanrı'yla paydaşlığımızı göstermenin etkin bir yoludur. Tanrı ile paydaşlığımızı anlatmanın bir başka göstergesi de evliliğimiz olabilir.

- Kendinizi, zaman içinde öğretilmesi gerekenleri planlayan bir öğretmen olarak görün. Kutsal Kitap'ın anlatı çizgisini öğrenin ve Kutsal Yazılar boyunca bunu öğretebilir olun.
- Müjdelediğiniz kişilerin ruhsal durumuna karşılık gelebilecek müjdeleme yolları kullanın. (Kol. 4:6). Bu kişilerin ilerlemesini fark edebileceğiniz ve Müjde'nin değişik yönleri hakkında daha neler öğrenmesi gerektiğini anlayabileceğiniz birer yöntem geliştirin.
- Sevginizi ifade etmeyi, iyi işler yapmayı ve etki alanınız bağlamında gerçeğin nasıl duyurulduğunu öğrenin. Kutsal Kitap'a uygun tanıklığa sadık kalmanıza olanak tanıyan, engelleri yıkan yaklaşımları benimseyin.
- İnsanlarla ilişkide ruhsal konuşmalara açılan bir sohbet yaklaşımı geliştirin. Bu bağlamda, konuşmaları doğal olarak İsa'ya yönlendiren iletişim becerileri geliştirin.
- İnsanlara maddi ihtiyaçları konusunda yardım etmek müjdelemeye ters değil. Biz insanları "satın aldık" gibi bir hava vermek istemiyoruz ama aynı zamanda sadece onların ruhsal durumu ile ilgilendiğimizi göstermek de istemiyoruz. Dengeli bir yaklaşım lazım; yardım etmek sadece ve sadece para vermek anlamına gelmemelidir.
- Etkili müjdeleme ve kilise kurma için sosyal ağlar son derece önemlidir.
- Müjde'yle ilgilenenleri, arkadaşlarını veya uygun gördükleri aile üyelerini de yanlarına almaya teşvik edin ki insanlar Mesih'e "gizlice" gelmesinler.
- İletişim ağınıza genişletmeye devam edin. Zamanından önce iletişim alanınızı daraltmayın.
- Müjde'ye karşı en yaygın düşüncelere vereceğiniz uygun yanıtlar hazırlayın. Bu karşı çıkışlarla diğer işçilerin nasıl başa çıktığını sorun.
- Müjde'yle ilgilenenlere Müjde'yi anlatmaya yönelik Kutsal Kitap çalışması yapacağınız zaman, ya evlerinde ya da tarafsız bir yerde olmasına çabalayın.
- Bir müjdeleme yöntemini bir süre (örneğin bir yıl) kullandıktan sonra eğer meyve görmüyorsanız, yeni bir yöntem deneyin.
- İnsanların, sizin Tanrı'nın planı dahilindeki işlev ve rolünüzü anlamasını sağlayın.
- Müjdelemenin her zaman yaşam tarzınızın bir parçası olması gerekmektedir, beraber, kilise kuranlar olarak yerel imanlıları bu aşamada sorumluluk almaları için eğitin.

Uyarılar:

- İnsanlar sizinle buluşmak veya Müjde ile ilgilenmek amacıyla görünüp de birçok gizli motivasyona sahip olabilir. Bir yılın kadar kurnaz olun.
- İnsanları Mesih'e getirmeye çalışırken Kuran'ı kullanmak, İslam inancının geçerliliğini kabul etmek anlamına gelebilir.

Konular:

- Takım nasıl geniş müjdeleme ağları atacak?
- Yazılı materyal dağıtımı. (Hangi materyal kullanılacak?)
- Toplanma yerleri. (Yeni imanlıları evlerini açmaya nasıl teşvik etmeli?)
- Bağlantı kurulan kişileri birbiriyle tanıştırmak (sosyal sorunlar, güvenlik sorunları).
- Evlerin ve büroların hizmet merkezleri olarak kullanılması.
- Bağlantı kurulan kişilerin takım üyeleriyle tanıştırılması.
- Vaftiz ve Rab'bin Sofrası ne zaman yapılmalı?

3. Aşama: İmanlıları Öğrenci Olarak Yetiştirme

İmanlıları Tanrı'yla yürüme konusunda eğitmek

Hedefler / Sonuçlar

- İmanlılara olgunlukta gelişirken yol göstermek;
- Öğrenci yetiştirmeye ve imanlıların çoğalmasına yönelik bir vizyon aşlamak;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösteren ölçülebilir hedefler yaratmak;
- Türk imanlılar öğrenci yetiştirme hizmetinin büyük kısmını yapmaya başladıklarında ve işçi kiliseyi kurmaya daha çok zaman ayırabildiğinde bu aşamadan diğerine geçilebilir.

Öğütler:

- Birinci öğrencilik aşaması bire bir ders yapmaktır, ancak kısa bir süre devam etmelidir. Mümkün olduğunda küçük gruplara geçin. Bu aşamada bazı imanlıların karşılaşılabileceği zaman, özgürlük ve maddi yetersizlik gibi engellere duyarlı davranın.
- Öğrenci yetiştirirken düzenli derslerin yanı sıra karakter geliştirmeye yönelik yaşam pratiğine dayalı samimi bir yaklaşım da uygulayın. Öğrenci yetiştirmede küçük grupların değerini bilin: Kutsal Yazıları uygulamaya yardımcı olacak şekilde birbirine karşı sorumluluk daha çok gelişir, birbirleriyle iletişim kurma fırsatları doğar ve güven duygusu büyür. Küçük grupları iyi değerlendirin ve içlerinden liderler çıkmasına izin verin.
- Takımınıza Tanrı'ya yaraşır olgunluğun tanımını yapın ve birlikte bu tanımın gerçekleşmesine yönelik hedef/sonuçları açıklığa kavuşturan dersler yapın. İmanlının hayatının her alanında (aile hayatı, duygusal hayat vb.) olgunlaşmakta olduğunu temin edin.
- İnsanların Kutsal Kitap'a bir bütün olarak bir yaklaşımını sağlayın. Kutsal Kitap'ı bir "sorun çözme el kitabı" gibi kullanmaktan sakının.
- Bir imanlının sürekli itaatsizliği, onunla ilişkinin yeniden değerlendirilmesini gerektirir. Öğrenci olarak yetiştirmeye devam etmek istiyor musun? Kurtuluşa eriştiğinden olabildiğince emin misin? Belki bir daha Müjde'yi anlatmanız gerekli olabilir.
- Öğretişinizin yalnızca Kutsal Kitap'a dayalı olduğundan emin olun. İstemeyerek yabancı Hristiyan kalıpları dayatmamaya dikkat edin. Yerel imanlılara Kutsal Yazıların öğretişini kültürlerine göre uygulayabilecekleri araçlar sağlayın.
- İmanlıları, bütün iletişim ağlarını tanıklık etme fırsatı olarak görmeye teşvik edin.
- Kutsal Kitap'ın acı çekme hakkındaki bakış açısını öğretin; imanlıların acı çekmesi beklenmektedir ve Tanrı çekilen acıları kilisesinin büyümesi için kullanır.
- İmanlılara var olan iyi kalitedeki Türk Hristiyan kaynaklarını tanıttın (İnternet, DVD'ler, biyografiler vb.).

Konu:

Kilise disipliniyle veya imanlılar arasındaki anlaşmazlıklarla nasıl ilgilenilir?

4. Aşama: Yerel Kilise Kurma

Kilise oluşturmak için yeterli sayıda adanmış bireyden oluşan bir çekirdek grup oluşturmak ve bir araya toplamak.

Hedefler / Sonuçlar:

- İmanlıları, öğretiş ve ruhsal olarak beslenmeleri için bir araya getirmek;
- Hizmet sorumluluklarının öğretildiğinden ve bunlara olanak sağlandığından emin olmak (beden yaşamı). Bu, önceki aşamalarda daha çok sorumluluk almalarını ve mevcut aşama için de adımlar atmalarını kapsar;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösterecek ölçülebilir hedefler yaratmak;
- Kilise hizmetleri Türk imanlılar tarafından üstlenildiğinde ve işçi zamanının çoğunu liderlik eğitimine ayırmaya başladığında bu aşamadan diğerine geçilebilir.

Öğütler:

- Kilisenin ne olduğunu öğretmeye başlayın. Mümkün olan her şekilde imanlıları birbirine bağlı ve adanmış olmaya teşvik edin. İmanlının kilise halkına karşı sorumluluk duygusunu bina edin.
- Katılımı teşvik etmek ve sadakat gösterme fırsatları vermek adına sadık imanlılara toplantıyla ilgili sorumluluklar vermeye başlayın. Ama sabırlı olmayı da unutmayın; imanlıların sorumluluk almadan önce gelişmesi gerekir. İmanlıları, onlara verdiğiniz sorumluluğu başarıyla yerine getirebilmek üzere eğitin.
- İmanlıların biraz öğretiş vermesine izin verin. Başkalarının uyguladığı, imanlıların armağanlarını kullanmalarını güçlendirecek etkin yöntemleri araştırın.
- Kutsal Kitap'ın öğrettiği verme sorumluluğunu öğretin. İnsanların vermelerini sağlayacak sistematik bir yol bulun.
- Bu aşamanın ruhsal önderlik gerektirdiğinin farkına varın, ancak bunu ileriki aşamalarda geri çekilmenizi izin verecek bir şekilde yapın. Birini bu konuda sizden sorumlu kılın.
- Kamplar yaşam değiştiren deneyimlerdir; imanlıları kamplara katılmaya teşvik edin.

Uyarı:

Yabancıların toplantıda yüksek oranda olması, yerel imanlıların birbiriyle bağ kurmasına ters etki yaratmaktadır.

Konular:

- Toplantı yeri. (Hizmet merkezi ev mi, büro mu olmalı?)
- Kampları, kilise dışı Hristiyan organizasyonları, diğer yerel topluluklarla ilişkileri düşünün.
- Türk imanlıların çocuklarına Hristiyanlık eğitimlerinde ve tapınma zamanlarında nasıl yardımcı olacağınıza karar verin.

5. Aşama: Önder Yetiştirme

Yerel kilise bedenini ve gelişen liderleri organize etmek

Hedefler / Sonuçlar:

- İmanlıları beden yaşamında ve birbirlerine hizmet etmeleri için bina etmek;
- Resmen tanınan önderlere sahip olmak, onları eğitmek;
- Devam eden önderlik eğitiminde izlenen temel bir yol olması;
- Kilise organizasyonunu ve iman bildirgesini resmileştirmek;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösterecek ölçülebilir hedefler yaratmak;

- Türk liderler yetiştiğinde, tanındığında ve kilisede işlev gördüğünde diğer aşamaya geçilebilir. Bundan sonra işçi, kilise kurma çalışmasından başarılı şekilde ayrılarak yoluna devam edebilir.

Öğütler:

- İmanlıları dışarıda değil, kilise bağlamında lider olarak yetiştirmeyi amaçlayın.
- Başka etkinliklerin planlanması gerektiğinde (öğretiş vermek, çocuk dersleri vb.), yeterli eğitim verdikten sonra, olgun imanlılara bu etkinliklerle ilgilenme sorumluluğu verin.
- İmanlıların değişik hizmet sorumluluklarını üstlenmeye ne zaman hazır olduklarını ayırt etmek için dengeli bir tutuma ihtiyaç vardır. Bu konuda başkalarından tavsiye isteyin.
- Kilise önderliği, idari yapısı ve iman bildirgesi kavramlarını anlatın. Yerel imanlılar kendi kiliselerinin yapısına, Kutsal Kitap'ın talimatlarına uygun şekilde (yönetim ve etkinlikler) kendileri karar vermelidir. Topluluğun örnek alabileceği Türk kiliselerinin sayısı giderek artmaktadır.
- Topluluk, Kutsal Kitap'ın şartlarını karşılayarak gözetmen veya görevli olacak kişileri resmen törenle atamalıdır. Tek adam önderliğinin getireceği ve iki önderin anlaşmazlığının yol açabileceği sorunları engellemek için üç veya daha fazla kişinin birlikte önder olması tercih edilmelidir.
- Para işlerini idare eden en az iki önder olsun.
- Öğretiş tekrarlanan şekilde olmalı, yani önceden öğretilen konular yeniden ama bu kez daha derin içerikle işlenmelidir.
- Kilise kurma vizyonu aşılmalıdır.
- Dernek kurulup kurulmayacağını tartışın ve karar verin.
- Diğer Türk kiliselerinden toplantı yerine ilişkin bilgi toplayın.
- Türk imanlıların duaya katılmaları ve maddi ihtiyaçlara (örneğin dernek, toplantı yerinin kullanılması, kilise önderlerine destek) mümkün olduğunca erken zamanda destek olmaları için uğraşın.

Uyarılar:

- Yerel imanlılar arasında yetkin olanlar (çoğul) ortaya çıkana kadar resmi önderlik yapısı oluşturmayın.
- Özellikle imanlıların ihtiyaçlarını karşılarken veya davranışlarla ilgili öğütler verirken otoriter, "tek doğru kaynak" tavrı sergilemekten sakının.

Konular:

- Önderlik eğitimi felsefesi ve stratejisi.
- Gereksiz denetim uygulamadan kilisenin organizasyon yapısını planlayın.

6. Aşama: Bir Kilise Kurma Girişimden Diğerine Geçme

Yerel kiliseden ayrılmak

Hedefler / Sonuçlar

- Bu aşamanın sonuna kadar yerel önderliğin bütün sorumluluğu ve öğretişi üstlenmesine izin vermek;

- Yerel kiliseyi bütünüyle kendini yöneten, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen, kendini çoğaltan bir kuruluş haline getirmek. Kilise, Ruh'un yardımıyla hizmet kapasitesine sahip olduğunu anlar;
- Kiliseyi, hem bulunduğu şehirdeki hem de ülke çapındaki diğer yerel kiliselerle ilişkiler konusunda net bir anlayışa sahip olması için bilgilendirmek. İmanlılar aynı zamanda Mesih'in evrensel bedenindeki yerlerini de net olarak anlamalıdır;
- Hizmet takımıyla kilise arasında devam eden ilişkiyi netleştirmek ve bu çalışmadan ayrılmak;
- Kilisenin, diğer uluslara Müjde'yi iletmeye katkıda bulunma vizyonuna sahip olmasını sağlamak;
- Bu aşamadaki ilerlemeyi gösterecek ölçülebilir hedefler yaratmak.

Öğütler:

- Genç topluluğu yardımsız bırakmadığınızı anlayın. Pavlus imanlıları Rab'be ve O'nun lütfuna teslim etti. İnsanlara bu gerçeği hatırlatan bir tören yapmak da bir seçenektir.
- Bundan sonra hizmeti yerel önderlerin devralmasına izin verin ama Pavlus'un yaptığı gibi ilişkiyi sürdürün.
- Aynı düşüncede olan topluluklarla ortaklıkları teşvik ederken birkaç ekümenik yaklaşımdan kaçınmalarını öğretin: 1) Doktrinsel olarak aykırı kiliselerle herhangi tür bir "birlik" içinde olma adına bağlantı kurmaktan veya onlara katılmaktan; 2) Doktrinsel olarak benzer kiliselerle dahi olsa diğer topluluklarla herhangi bir gerekçeyle, genellikle de günah gerekçesiyle ilişkiden uzak durmaktan, kendini tecrit etmekten kaçınılmalıdır.

Konular:

- Kilise kurma takımının bir geri çekilme planı oluşturması gerekir.
- Bu aşamanın başlangıcında, bundan sonra kilise kuracağınız hedef bölge hakkında düşünmeye başlayın. 📌

“İman, özellikle zor koşullarda Tanrı'nın iyiliğine ve mutlak yetkisine sarsılmaz güvendir. Sevgi, başkalarının iyiliği uğruna bireyin her gün kendi tercihlerinden vazgeçme seçimini yapmasıdır. Bütünlük, diğerlerine önderlik edebilmek için kişiye ahlaki yetki veren söz, karakter ve eylemin uyumudur.”

Don N. Howell, Jr.

Servants of the Servant (Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers, 2003), s. 296.

Dijital Dünya

Kutsal Kitap'ı Bilgisayarda Derinlemesine Çalışmak

■ J. M. Diener

Yaşantımız her gün teknolojiden daha etkileniyor. Buna ruhsal hayatımız da dahildir. Dijital Dünya başlıklı bu yazı dizisinde, kişisel ruhani gelişim ve Müjde yayımı amacıyla hazırlanmış, İnternet'te, bilgisayarda ve mobil cihazlardaki kaynaklardan söz edip bunlarla ilgili yorumları ele alacağız. Eğer sizin önermek istediğiniz bir dijital kaynak varsa, bize dijitaldunya@e-manetdergi.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Derinden inceleme yapmak isteyen bir öğrenci hiçbir zaman sadece ders kitabını okumakla yetinmez. Kitabın öğrettiklerini derin bir şekilde araştırır, ortaya konulan gerçeklerin içindeki, yanındaki, altındaki sebepleri ve kanıtları bulmaya çalışır. Konuyu içinden ve dışından anlamaya çalışır. Özellikle Kutsal Kitap üzerinde çalışanlar böyledir. Sadece vaizler değil, Tanrı'nın Sözü'nü derinlemesine anlamak isteyen bir imanlının bu tarz bir girişimi mutlaka olur.

Yaşadığımız elektronik çağda, üniversite öğrencileri artık karşılaştırmalı bilgilerine sadece kütüphanelerden değil,

İnternet'ten ve diğer elektronik ortamlardan ulaşır. Kutsal Kitap çalışması için hem İnternet'te hem de bilgisayarda bunun gibi ortamlar mevcuttur. Bilgisayar uygulamaları arasında en iyilerinden biri Rick Meyers'ın sunduğu e-Sword'dur.¹ "Elektronik ağızlı RAB'bin kılıcı" olarak tanımlanan bu yazılım bana yıllardır şahsi Kutsal Kitap çalışmalarım da ve vaaz hazırlamada yardımcı olmuştur.

Hem Kutsal Kitap öğretmeni hem de programcı olan Meyers, e-Sword'un ilk sürümünü 2000 yılında sundu. "e-Sword arabirimi ve çalışma yaklaşımı net bir vizyon ile doğdu: kullanımı basit olsun ve belli işleri halletsin."² Program 2013'ün başına kadar 25.000.000 defa indirildi. Meyers başlıca hedeflerine ulaştı ve kullanıcılar da bunu onayladı.

e-Sword, Windows'ta çalışmak üzere yazılmıştır. Meyers yazılımı bedavaya sunuyor, ancak isteyenler yazılımın gelişimine bağlı olarak destek olabilirler.³ Linux veya Mac OS X kullananlar ya Meyers'ın hazırladığı e-Sword Live sitesini kullanabilir (<http://live.e-sword.net/app/>) ya da CrossOver⁴ yazılımını kullanarak e-Sword'u masaüstünden

e-Sword

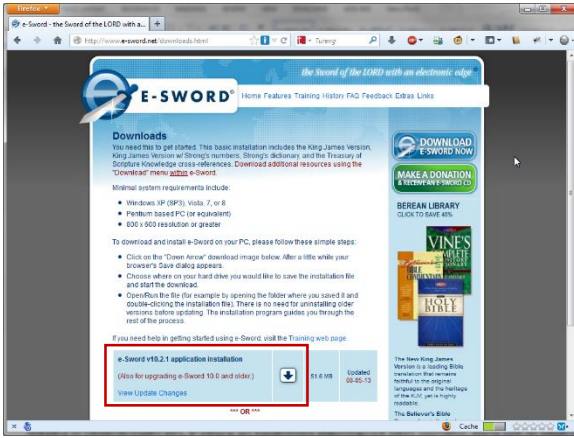
eeeeee

Avantajları: Ücretsiz; Türkçe Kutsal Kitap birimi; Türkçe yerelleştirme; kullanması kolay; çok sayıda kaynak; birinci sınıf Kutsal Kitap çalışma aracı; Microsoft Word uzantılı; iPhone ve iPad sürümleri mevcut

Zayıflıkları: Türkçe Kutsal Kitap çevirisi düzeltilmemiş 2001 baskısıdır; Türkçe yerelleştirmede önemli eksikler var; Türkçe karakter sorunları arabirimde ciddi kullanım sorunları yaratabiliyor; Kutsal Kitap haricinde hiç Türkçe kaynak bulunmuyor; ücretsiz kaynakların büyük bir çoğunluğu çok eski ve bazen güncelliğini yitirmiş oluyor; en iyi çalışma kaynakların bazıları e-Sword için mevcut değil

çalıştırabilirler.⁵ Ayrıca iPad için bir yazılım 2012'nin sonlarından itibaren iTunes mağazasından temin edilebilir ve iPhone için yazılım Nisan 2013'ten beri mevcuttur.⁶

e-Sword'u Temin Etmek

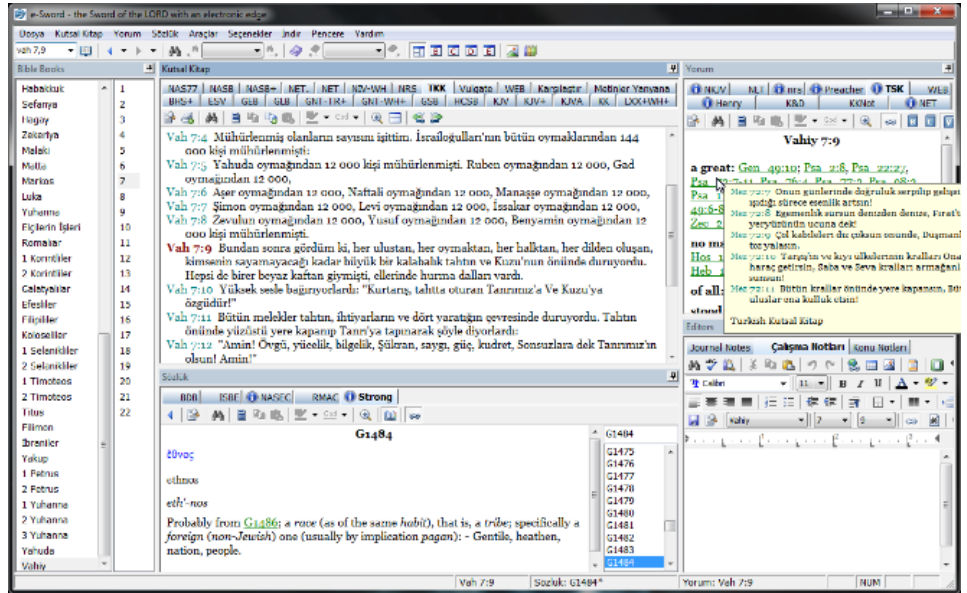
Yazılımı temin etmek için, e-Sword'un web sitesine (<http://www.e-sword.net>) gidip sağdaki **Download e-Sword Now** butonunu tıklayın. Açılan sayfanın en alt sırasından **e-Sword vx.x application installation**'un yanındaki oklu butonu tıklayın. Yazılımı böylece bilgisayarınıza kaydedebilirsiniz. e-Sword, Kutsal Kitap'ın İngilizce King James Version çevirisi ve **Strong's Hebrew and Greek Dictionaries** (İbranice ve Grekçe sözlükleri) ile birlikte yüklenir.

Yazılımı ilk açtığımızda arabirim Türkçe olarak çıkmazsa, **Options > Language** menüsünden **Türkçe**

ögesini seçebilirsiniz. Bundan sonra, ilk olarak Türkçe Kutsal Kitap'ı indirmeniz gerekir. Bu birimi bedava olarak indirebilirsiniz. **İndir...** menüsünden **Kutsal Kitap...** seçeneğini tıklayın. Açılan pencereyi "Turkish Kutsal Kitap" ögesini görünceye kadar aşağı kaydırın. Ögeyi tıklayın ve menüden **Downloads > Start** komutunu seçin. Kutsal Kitap indikten sonra, yazılımı bir daha başlatın. Türkçe Kutsal Kitap yüklenmiş olacak. Bu çeviriyi Kutsal Kitap penceresinden **TKK** sekmesine tıklayarak ön plana getirebilirsiniz.

Genel Kullanım

Meyers'in hedeflerinden biri, e-Sword'un kullanımını olabildiğince basit tutmaktır. Bunu çok iyi başardı. e-Sword'un temel olarak dört penceresi var: **Kutsal Kitap**, **Yorum**, **Sözlük** ve **Metin Düzenleyici** (sonuncusu arabirimde yerleştirilmediğinden dolayı "Editors" olarak görünür). **Yorum** ve **Kutsal Kitap** pencereleri

soldaki kitap ve bölüm seçicisine bağlıdır. Kitap ve bölümü seçtiğinizde, o iki pencerede seçilen kitap ve bölüm ile alakalı metinler görüntülenir. Ayrıca çeviri, sözlük, yorum kitabı veya metin düzenleyiciyi değiştirmek isterseniz, penceredeki istediğiniz sekmeyi seçmek yeterlidir. Kutsal Kitap penceresinde ayrıca birçok çeviriyi yan yana karşılaştırabileceğiniz **Metinler Yanyana** sekmesi bulunmaktadır.

Kutsal Kitap penceresinde bir ayet başlığına tıklarsanız, o ayet seçilir ve diğer pencereler o ayet ile alakalı içerikleri gösterir. (Ayet veya kitap ve bölüm seçince pencereler güncellenmezse, araç çubuklarındaki link düğmelerinin basılı olduğunu kontrol edin.)

Mouse işaretinizi yeşil ve alt çizgi ile tanımlanan ayetlerin üzerine getirirseniz, ayet görüntülenir; tıklarsanız, ayet Kutsal Kitap penceresinde açılır.

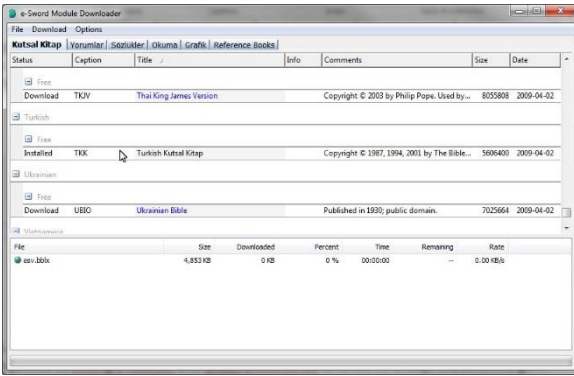
Kutsal Kitap penceresindeki yeşil renkli üst yazılar, sözlükteki Strong'un İbranice ve Grekçe Sayılarına⁷ bağlıdır. Mouse işaretinizi bunların üzerine getirirseniz, sözcük bilgileri görüntülenir. Eğer üst yazıyı tıklarsanız, bilgiler sözlük penceresinde gösterilir. Herhangi bir sözcüğe tıklarsanız, bu sözcük yüklü sözlüklerde bulunmaya çalışılır.

Metin düzenleyicilerinde belirli ayetler üzerine not yazabilirsiniz. Bu notlara sonradan ulaşım Tanrı'nın size önceden gösterdikleri gerçekleri hatırlayabilirsiniz. Ayrıca, *Journal Notes* olarak tanımlanan sekmede bir günlük tutabilirsiniz.

Gördüğünüz gibi, arabirim kullanımını pek basittir ve ona kolayca alışabilirsiniz.

Değerlendirme

Her yazılımın avantajları ve zayıflıkları vardır ve e-Sword için de bu geçerlidir. Bunlara tek tek bir göz atalım.

Avantajlar

e-Sword'un en büyük avantajlarından biri kaynak kütüphanesidir. Meyers'ın resmi e-Sword kütüphanesinde yüzlerce Kutsal Kitap çevirisi, sözlük, yorum kitapları, grafikler ve çalışma kaynakları bulunuyor. Bunların bazıları ücretsizdir, bazıları ise satın alınabilir.⁸ Bunun haricinde İnternet'te daha birçok yerde e-Sword birim formatında kaynak bulunabilir. Böylece bir Kutsal Kitap öğrencisi hem kendi dilinde hem de orijinal dillerde Kutsal Kitap üzerinde çalışabilir. Aslında, vaaz hazırlayan herkesin böyle kaynaklara bedavaya ulaşabilmesi çok büyük bir nimettir. Sözlükleri ve Strong'un Sayıları'nı kullanarak İbranice ve Grekçe bilmeyen kişiler bile kendi dillerinde kullanılan kelimelerin arkasındaki daha derin manaları öğrenebilir ve daha iyi bir şekilde yorum yapabilirler.

Bunun yanında not yazma ve düşüncelerinizi kaydetme kabiliyeti çok yardımcı olacaktır. Arama yaptığınız ayetleri listelere kaydedebilir, sonradan yine kullanabilirsiniz. Haritalar ve zaman çizelgeleri içeren bir grafik görünüm birimi vardır.

Arabirimin büyük bir çoğunluğu Türkçe olarak yerleştirilmiştir. Yabancı dilleri (özellikle İngilizcesi) zayıf olan kardeşlerimize yardımcı olacaktır. Türkçe Kutsal Kitap'ın 2001 yeni çevirisinin de mevcut olması çok iyidir. En önemli noktalardan biri yazılımın Microsoft Word için bağlantı çubuğu⁹ içermesidir. Böylece bir ayet referansını Word'e yazıp, e-Sword'u açmadan kopyalayabilirsiniz. Sadece bu özellik bile bana vaaz ve ders hazırlamakta büyük kolaylık sağladı.

İndirmesi Önerilen Ücretsiz Kaynaklar

Kutsal Kitap

- Türkçe Kutsal Kitap (TKK)
- English Standard Version (ESV)
- Biblia Hebraica Stuttgartensia with Strong's Notes (BHS+)
- Textus Receptus Greek New Testament (GNT-TR+)
- Westcott-Hort Greek New Testament (GNT-WH+)

Sözlükler

- Brown-Driver-Briggs' Hebrew Definitions (BDB)
- International Standard Bible Encyclopedia (ISBE)
- Robinson's Morphological Analysis Codes (RMAC)

Yorumlar

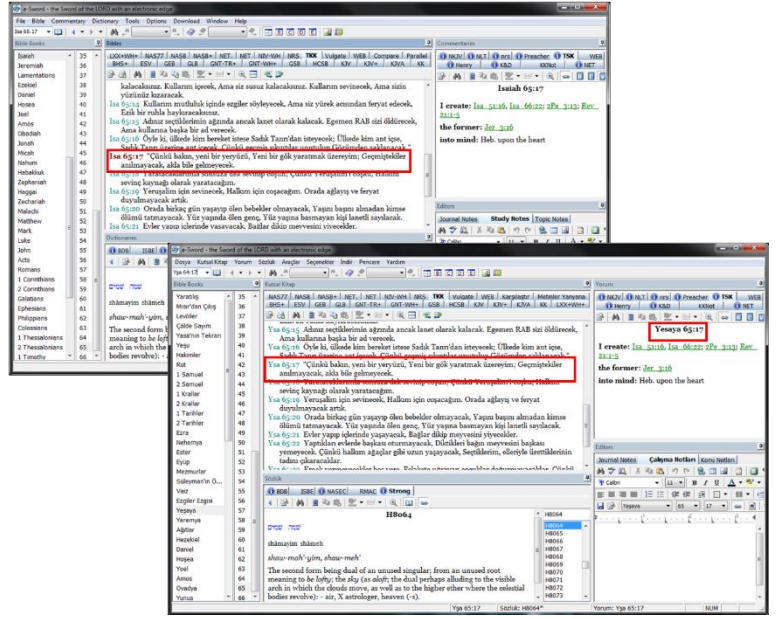
- Treasury of Scripture Knowledge (TSK)

Zayıflıkları

Bu büyük avantajları yanında e-Sword'un sırf Türkçe bilenler için önemli zayıflıkları da var. Bunların en büyüğü Kutsal Kitap, yorum ve sözlük pencerelerinin bazı yerlerde İ, ı, Ğ, ğ, Ş ve ş karakterleri düzgün işlememesidir. Örneğin, Yeşaya kitabını Kutsal Kitap penceresinde işleyince kısaltma "Ysa" olarak görüntüleniyor.¹⁰ Bu ilk bakışta sorun olmayabilir ama bir ayeti seçip o ayet ile ilgili bilgileri bağlantılı sözlük veya yorum penceresinde görüntülemek istediğinizde tıklama çalışmayabilir. Bu aslında e-Sword'un en güçlü noktalarından birini tamamen devre dışı bırakıyor. Bu sorunu gidermenin tek yolu, arabirimi İngilizce olarak kullanmaktadır ki bu da Türkçeleştirilmesini manasız kılar.¹¹ Ayrıca, programın Türkçe yerelleştirmesi tamamlanmadı. Yerelleştirme birkaç sürüm öncesinde yapılmıştı ama eklenen yeni fonksiyonlar yerelleştirilmedi ve bundan dolayı arabirim İngilizce-Türkçe karışımı olup kullanım zorlaştı.

Bunun yanında Türkçe dilinde Kutsal Kitap haricinde hiç kaynak yok (ve Kutsal Kitap 2001 yeni çeviridir; 2009'da çıkan güncel çeviri değil). Bu demektir ki, e-Sword'u gerçekten kullanacak kardeşlerin İngilizceyi, İspanyolca'yı, Almancayı veya Fransızca'yı iyice bilmeleri gerekir.

Birçok kaynak bulunuyor yazmıştım, ancak ücretsiz olan kaynakların çoğunluğu çok eski. Eski olmaları sorun değil, eski çağlardaki imanlılardan çok şey öğrenebiliriz, ama eski olma yanı sıra bunların birkaçı ayrıca güncel sayılmaz (örneğin, Alfred Edersheim'ın *The Life and Times of Jesus the Messiah*). Bunlar bilinçli olmayan kardeşler tarafından kullanılıp hatalı sonuçlara varmalarına yol açabilir. Ödemeli birçok kaynak var ve bunların çoğunluğu çok kullanışlı ama bunların arasında en iyi kaynaklar bulunmuyor (örneğin, Zondervan Publishing House'un *The Expositor's Bible Commentary*). Bu sorun tabii ki yayımcıların e-Sword'a destek vermemelerinden kaynaklanıyor ama eninde sonunda zorluğu çeken son kullanıcılar oluyor.

Yukarıdaki resimler Türkçe karakter sorunlarını gösterir. İki arabirimde Yeşaya 65:17 seçilidir. Ancak, yalnızca İngilizce arabirim satırı seçili olarak tanımlar.

e-Sword Kaynak Kütüphanelerin Bazıları

BibleSupport.com

< <http://www.biblesupport.com/> >

DoctorDaveT.com

< <http://www.doctordavet.com/> >

eStudySource.com

< <http://www.e-studysource.com> >

The Chan

< http://www.thechan.com/index.php/downloads-mainmenu-6/cat_view/1-e-sword/31-version-9 >

Sonuç

Sonuç olarak şu kaniya vardım: e-Sword harika bir kaynak sayılır. Mevcut olan kaynak birimleri çok yüksek sayıdadır. Çok kullanışlıdır ve her Kutsal Kitap öğrencisi için büyük bir hazine sayılır. Yabancı dil bilen arkadaşlar bu kaynaklardan çok faydalanabilir. Ancak, sırf Türkçe konuşanlar için eksikleri (bitmemiş

yerelleştirme, kaynak eksikliği, Kutsal Kitap biriminin güncellenmemiş olması) programın başarısını azaltıyor. Bundan dolayı beş üzerinden dört karelik bir derece vermem gerekiyor. **E**

Sonnotlar

- ¹ e-Kılıç olarak tercüme edilebilir.
- ² Rick Meyers, "History", *e-sword*, < <http://www.e-sword.net/history.html> > (1 Eylül 2013 tarihinde erişilmiştir).
- ³ Böyle yazılımlar İnternet'te "donation ware" (kullanıcılardan maddi bağış isteyen yazılım) olarak tanımlanır.
- ⁴ CrossOver yazılımı CodeWeavers tarafından hazırlanmış olup Linux ve Unix tabanlı işletim sistemlerinde (Mac OS X BSD Unix tabanlıdır) Windows yazılımları kullanımını sağlayan bir yazılımdır. Daha bilgi edinmek isterseniz, <http://www.codeweavers.com> adresini ziyaret edebilirsiniz.
- ⁵ "e-Sword", *CodeWeavers*, < <http://www.codeweavers.com/via/e-sword/> > (1 Eylül 2013 tarihinde erişilmiştir).
- ⁶ "e-Sword", *Wikipedia*, < <http://en.wikipedia.org/wiki/E-sword> > (1 Eylül 2013 tarihinde erişilmiştir).
- ⁷ Strong'un sayıları, 19. yüzyılın sonunda İngiliz tanrıbilimci James Strong ve meslektaşları tarafından hazırlanmış olup her İbranice ve Grekçe kök kelimeyi ayrı ayrı tanımlar. Bunlar kullanılarak, belirli bir sözcüğün eski dillerdeki kaynak sözcüğünün manası Strong'un hazırladığı sözlükten öğrenilebilir. Bu kaynak neredeyse 120 yıldır İngilizce konuşan tanrıbilimciler ve vaizler tarafından kullanılmaktadır. Bkz. "Strong's Concordance", *Wikipedia*, < http://en.wikipedia.org/wiki/Strong%27s_Concordance > (1 Eylül 2013 tarihinde erişilmiştir).
- ⁸ Ücretli kaynaklar bir defaya mahsus satın alınıp lisans kodu ve parolayı hatırladığınız sürece e-Sword yazılımınıza yüklenebilir. Bilgisayarınıza format atarsanız hepsi kolayca geri yüklenebilir.
- ⁹ Word makrolarını < <http://www.e-sword.net/extras.html> > sayfasından indirebilirsiniz. Kullandığınız Microsoft Word sürümü için doğru olan makroları indirmeye dikkat edin. Bu makalenin yazılış tarihinde Word 2013 için makrolar mevcut değildi. Ama Word 2010 için hazırlanan makrolar sorunsuz çalışıyor.
- ¹⁰ Çalışmayan kısaltmalar şunlardır: Çık. (Mısır'dan Çıkış); Yşu. (Yeşu); Yşa. (Yeşaya); Ağı. (Ağıtlar); Hoş. (Hoşea); İbr. (İbraniler)
- ¹¹ Bilgisayarıcılar belki bunun nedeni ile ilgilenir diye durumu bir de şöyle anlatayım: Kutsal Kitap ve Yorum pencerelerindeki bilgiler RTF formatında gösterilir. RTF eski ASCII standarttı üzerine kurulu olduğundan dolayı Unicode karakterlerini sadece çıkış kodları kullanılarak gösterir (örn. ş = {\u015F}). Kodlama tablosu yanlış ayarlanmış olursa, bazı özel karakterleri düzgün göstermez. e-Sword RTF arabirimi standart İngilizce kodlama tablosu üzerine kurulu olduğundan dolayı, yazılım tarafından gösterilen Türkçe karakterler eski ASCII tablolarında başka karakterlerin yerini almıştır, bunlar da yazılımda hata yaratıyor. Örneğin, ş yerine þ karakteri geçer, bundan dolayı yazılıma geri gönderilen kısaltma Yþa olarak algılanır ve yazılımın Unicode anlayan diğer bölümleri ayeti seçemez olur. Windows'un bazı Türkçe sürümlerinde bu sorunlar görülüyor, ancak yabancı dil sürümlerinde varsayılan dilinizi Türkçeye ayarlasanız bile bu sorun ile karşılaşacaksınız.

"Kutsal Kitap, ruhsal düşmanlar olan kötülüğü yenmek için atağa geçen Rabbimize eşlik etmemizi sağlayan bir silahtır. Ama bu silaha Kutsal Kitap'ın Tanrı'nın sözü olarak öğrettiği her şey dahildir; Kurtuluşla ilgili konular ve en az onlar kadar söz konusu olan tarih, bilim ve ahlaki konular. Bu alanların herhangi birinde ödün verirsek... Tanrı'nın sözünün gücünü ve kendimizi düşmanın ellerinde yok ederiz."

Francis Schaeffer

< <http://www.goodreads.com/quotes/649173-the-bible-is-the-weapon-which-enables-us-to-join> >
(26 Ağustos 2013 tarihinde erişilmiştir).